

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **573**
G.J. van Middelkoop
Beter communiceren rond
de gezangen!

MEDITATIEF **577**
K. Folkersma
De intieme band met Christus

WANDELEN MET GOD **578**
J.J. Meijer
Het laatste oordeel is
aan mijn redder

UIT ALLE VOLKEN **580**
W.M. Bakker
Bijbelstudie

MAN, VROUW EN KERK **581**
E.A. de Boer
Diakonessen in veelvoud

EVANGELISATIE
EN ZENDING **585**
A.S. van der Lugt
Jezus als Heer in een plat land

OPVOEDING EN
ONDERWIJS **589**
J.J.D. Baas
Cadeau van een jarige

BOEKBESPREKING **593**
H. Veldman
Boekenrevue

SYNODE-IMPRESSIES **595**
H. Veldman
De start van de Generale
Synode Zuidhorn-2002

KERKELIJK LEVEN / G.J. van Middelkoop

BETER COMMUNICEREN ROND DE GEZANGEN!

*V*orige week keken we naar de inhoud van het rapport van deputaten kerkmuziek. Zij stellen aan de kerken 234 nieuwe liederen voor, niet alleen uit het Liedboek, maar ook uit andere bronnen, van evangelische oorsprong en uit eigen kring. Vandaag houden we het rapport tegen het licht.

Winst en teleurstelling

Als je het rapport van deputaten kerkmuziek leest, krijg je niet de indruk dat zij stilgezeten hebben. Sinds december 1999 hebben zij al met al 234 nieuwe liederen geselecteerd en van een toelichting voorzien. Om tot deze selectie te komen, hebben zij er nog veel meer bekeken. Positief is, dat zij daarbij nadrukkelijk aandacht hebben gegeven aan het evangelische lied en aan liederen uit eigen kring. Positief is ook, wat zij schrijven over hun motivatie voor hun werk: ze willen eraan meewerken dat we de Here God op velerlei wijze kunnen eren met ons lied in de eredienst. Daarbij willen zij ons allen zoveel moge-

lijk meenemen. Ze beseffen, dat het zingen in de kerk het wezen van ons bestaan raakt. Daarom moeten we zorgvuldig bezig zijn met dit project. Ze staan dan ook open voor een sympathetisch-kritische benadering. Het lezen van hun rapport roept bij mij naast waardering voor veel noest werk loch ook op een aantal belangrijke punten een gevoel van teleurstelling op. Met sympathie voor de personen van deputaten wil ik dan ook in het vervolg kritisch kijken naar het geleverde werk.

Doorschieten?

Deputaten zeggen oog te hebben voor de gevoeligheden en voor de noodzaak van zorgvul-

digheid. Had dat niet vertaald kunnen worden in meer begrip voor de onrust die het project in de kerken oproept? Leusden vond dat deputaten hij de aanbieding van 255 gezangen te weinig aandacht hebben gehad voor wat praktisch haalbaar was. Zij hadden meer rekening moeten houden met de gevoeligheid van het onderwerpen de onwennigheid in de kerken met een royale gezangenbundel. Ze hadden moeten aanvoelen, dat het aantal van 255 in één keer te veel was. In lijn met deze opmerkingen zou het ook zonder expliciete aanwijzing wijs geweest zijn als deputaten nu wat kalmer aan hadden gedaan met het aanbieden van nieuwe liederen en bij-

voorhield de 131 'nieuwe' uit het Liedboek nog even hadden geparkeerd. Nu kan het erop lijken dat 7ij gewoon maar doorgaan, zonder gevoel voor de vragen en moeiten.

Uit de interviews die ds De Bruijne en ik eind 1988 afnamen, concludeerden we nog, dat deputaten beseffen dat veel Liedhockliederen niet kunnen en er daarom veel hebben laten afvallen (Ref. 30 januari 1999). Waarom nu nadrukkelijk gesteld, dat geen enkel lied definitief is afgewezen (5.4.3)? Gaan we, als het aan deputaten ligt, toch in de richting van een volledige acceptatie van een boek dat we eens vrijwel geheel afwezen? Is die periode te typeren als een tijd van algeheel wantrouwen en een overkritische houding, die vandaag vraagt om een inhaalslag? Is zo'n benadering niet betreurenswaardig extreem? En draaf je niet erg door, wanneer je schrijft, dat we lange tijd vrijwillig armoede hebben geleden en dat we heel rijk kunnen worden als we over de drempel van de onbekendheid heenstappen? Ja zelfs dat het onbekende lied ons dingen duidelijk maakt die we uit de Schrift nog niet hadden opgediept?? (5.1) Dit gaat toch wel bijzonder ver! En toelichtingen op liederen die geen enkel begrip tonen voor vragen en bezwaren, maar zo redeneren, dat alles voor honderd procent goed lijkt, nemen niet overtuigend de zorgen bij anderen weg en vergroten de groeiende verwijdering. In hun pleidooi voor liederen waardoor zichzelf gegrepen zijn zouden deputaten overtuigender wezen als ze er meer nuanceren in aangebracht hadden. Nu lijkt het mij teveel op een kritiekloos toejuichen, waartegenover anderen doorschieten in een even weinig overtuigend volledig afbranden. Is dat de manies waarop we samen naar een nieuwe liedbundel moeten gaan?

Geen gedeelde visie

Deputaten gaan uit van een visie die voor het grootste deel te vinden is in het deputatenrapport van 1995 en die ook in hun rapporten voor Leusden naar voren komt. Tegelijkertijd is die visie in ontwikkeling.

Onze vroegere deputaten hebben zich voor hun respectabel rapport van 1995 diepgaand beziggehouden met een aantal fundamentele punten. Evenzeer is waar dat de visie die zij daarin ontvouwen (nog) niet onze gezamenlijke visie is geworden. Berke heeft het rapport getypeerd als 'een momentopname in de bezinning' en er inhoudelijk geen uitspraak over gedaan. Die synode nam zowel over de liturgie als over de gezangen besluiten zonder een voor ieder duidelijke en door ieder aanvaarde basisvisie. Na onze interviews kwamen wij tot de conclusie dat Leusden zo'n basisvisie zou moeten formuleren. En niecr inhoudelijk ingaan op de gedachten uit het eerdere deputatenrapport en op de verschillen daarvan met vroegere opvattingen. Dat is nog steeds niet gebeurd. Niet op het niveau van deputaten en synode. En al helemaal niet op het niveau van een brede discussie in de kerken, die alle kerkleden verder helpt in hun meningsvorming over de vragen die hier liggen. Daarbij kun je denken aan :

* Hoe zien we de kerkdienst? Als Woord en antwoord? Of als een breder gedenken van de daden van de HERE? En wat houdt dat gedenken dan wel en niet in?

* Staat de preek centraal? Komt Gods Woord ook in andere elementen van de dienst naar ons toe?

* Met welke criteria moeten we gezangen hoordelen? Waren die van Kampen 1975 verkeerd? Hoe verhouden de nieuwe zich

KERNREDACTIE:

DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP.
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E. A. DE BOER.
DRS. A. L. TH. DE BRUIJNE,
DRS. I. D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. M. DE VRIES,
J. WESTERT.

MEDEWERKERS

J. J. D. BAAS, DRS. E. BRINK,
S. M. DE JONG.
DRS. C. HOKSBERGEN,
DRS. A. S. VAN DER LUGT,
DR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almelo, tel. 0546-870843 E-mail reformatie@wxs.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan De Reformatie. Postbus 24, 8260 AA Kampen.

UITGEVER:

Print Media bv, Bedum. Technische Realisatie: Scholma Druk bv, Bedum.

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636 Fax 050 - 3012732 (O.V.V. Reformatie).
E-mail reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66 30 92.620

ABONNEMENT:

€ 47,- per jaar. Studenten € 35,- per jaar (binnenland), € 92.50,- per jaar (buitenland).
Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende jaar te geschieden.

Losse nummers € 1,20 (incl. Portol).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES.

Prijs £ 0,45 per mm. Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

tot de oude? Moeten we vertrouwen op deskundigheid van mensen aan wie we dit hebben gedelegeerd of mogen we toch ook van hen verwachten dat zij inzichtelijk maken volgens welke maatstaven zij tot hun keuzes komen?

* Is het terecht een lied op zichzelf te beschouwen. En van de achtergrond van de dichter en zijn opvattingen, of komt es ook (soms of vaak) een spiritualiteit in mee, die onze geloofsbeleving in een verkeerde richting sturen kan?

* Hoe moet je dichterlijk taalgebruik en een associatief omgaan met wat de Schrift op diverse plaatsen zegt waarderen? Moet toch niet voorop blijven slaan dat de inhoud van een kerklied niet voor misverstand vatbaar mag zijn? Dal het eenduidig schriftuurlijk zal moeten wezen?

Deputaten hebben op deze punten in grote lijnen hun keuzes geminkt. al zijn ze nog wel zoekende en al is hun visie nog in ontwikkeling. Vanuit deze keuzes werken zij, terwijl die door de kerkelijke gemeenschap niet expliciet zijn aanvaard. En waar we bewust of onbewust de dingen benaderen vanuit verschillende vooronderstellingen, praten we in de praktijk langs elkaar heen of tegen elkaar in. Het wordt mijns inziens hoog tijd dat deputaten **niet** hun eigen keuze maken van een visie, maar dat we samen grondig doordenken hoe we de fundamentele vragen zien, zodat onze deputaten ook vanuit die gezamenlijk aanvaarde basis kunnen werken en daarom ook in principe brede acceptatie kunnen verwachten.

Algemene verzoening?

In Leusden werden tien liederen terugverwezen naar deputaten om ze te heroverwegen. Dat had te maken met de vraag of ze vol-

uit Bijbels waren of dat er een geest van alverzoening in of onder lag. Deputaten menen hierbij te moeten noteren dat we wel moeten oppassen voor oppervlakkigheid, maar dat we ook niet mochten vergeten dat God vaak royaler is dan zijn kinderen. Daarbij verwijzen zij naar Jona 4. Een verbluffende opmerking. De Bijbel spreekt toch heel duidelijk over schapen en bokken. Op catechisatie leren we toch dat alleen wie door een waar geloof in Christus worden ingelijfd het heil terugkrijgen. Wie in een tolerante cultuur die waarheid niet wil laten verdoezen en daarvoor opkomt moeten we maar niet als te weinig royaal neerzetten. Ik vind dat zeer dubieus.

Iets dergelijks valt te zeggen over de passage die deputaten in hun Liedlijst eerste fase in 1999 over algemene verzoening schreven (4.1, Acta Leusden 560-561). Van verschillende kanten **was** de kritiek ingebracht, dat er in veel voorgestelde liederen weinig of niet gesproken wordt over zonde, schuld en Gods toorn, over het offer van Christus, Gods volk en de kerk, en over de geestelijke strijd, de ongelovigen, de hel en de duivel. Deputaten schrijven dan:

'Deze gedachte valt goed te verklaren. Wij zijn gewend aan het zingen van Psalmen. Onwillekeurig meten wij daardoor andere liederen hieraan af, in *plaats* van aan de hele Schrift. Nu gaat het in de Psalmen vooral om één volk, Israël. Onder alle volkeren op aarde had God dit volk uitgekozen (Ps. 147:19,20). Maar in de nieuwe bedeling zoekt God met zijn heil nadrukkelijk alle volken en de hele aarde (Ef.3:5,6).

De Psalmen zijn onder ons vooral na de Vrijmaking heel sterk gaan functioneren als liederen over de kerk. Bij Sion, Jeruzalem, Israël, Juda, Gods volk, dachten en denken wij nog aan

de kerk. Hierbij speelt ook de antithese tussen kerk en wereld een belangrijke rol. Dit is en blijft van grote waarde. Als Jezus terugkomt, wordt de één aangenomen en de ander achtergelaten (Matt. 24:40,41). Voor de laatsten is er een verschrikkelijke duisternis en een eeuwig vuur (Matt. 25:30,41). Vergeleken met dit vreselijk lot is het een groot voorrecht, als je als zondaar behouden wordt en als je dit met anderen mag vieren in de kerk. Tegelijk is het zo, dat God niet slechts een 'clubje' mensen redt. Zijn goede werk van het begin vergeet Hij niet. De bedoeling die Hij daarmee had, geeft Hij niet prijs (Ps. 138:8). Zodoende is het echt een complete mensheid die God in eer herstelt, ja zelfs een complete wereld, een complete heelal. Er klinken in de Bijbel dan ook vele universele klanken' (daarop volgen tien bijhelcitaties, die spreken over alle einden der aarde, elke knie en elke tong, God heeft de wereld liefgehad, de wederoprichting van alle dingen, God wil dat alle mensen behouden worden, een lofprijs voor allen, heilbrengend voor alle mensen, alle volken zullen komen en zich neerbuigen. maak alle volken tot mijn discipelen - waarbij zelfs wordt aangetekend: 'Hier staat niet: maak uit al de volken mensen tot mijn discipelen'). 'Dit aspect, dat God zijn totale schepping nieuw maakt, is onder ons wel eens onderbelicht gebleven. Het is voor ons gebrekkige verstand ook onmogelijk om het allesomvattende van Gods verlossing te rijmen met het feit dat God en Christus ook scheiding teweeg brengen op aarde. En toch is zowel het eerste als het laatste waar!'

Dit is een verwarde en verwarrende redenering. Er worden onjuiste tegenstellingen gemaakt tussen de Psalmen en de gehele

Schrift, het Oude en het Nieuwe Testament, de kerk en de wereld, een beperkt heil en universele klanken. inhoudelijk klopt dat niet. Methodistisch is liet ook dubieus om de boodschap van de ene tekst te zien als een andere lijn naast die van een andere tekst. We geloven toch dat de Heilige Geest zichzelf niet tegensprekt in het geheel van zijn openbaring? Waarom we bij de uitleg van de ene tekst niet in strijd mogen kernen met wat God in een andere zegt? In die benadering kunnen we dan ook geen ruimte geven aan een universalisme en aan gedachten van algemene verzoening, omdat die strijdig zijn met de totale boodschap van de hele Schrift. Ik denk dat zowel wij als deputaten duidelijk afstand moeten nemen van deze opvattingen. En er lijkt mij alle reden voor de synode om gezangen die dit soort gedachten ademen, nog eens heel kritisch te bekijken.

Communicatie

Deputaten hebben veel tijd gestoken in communicatie, met name in een telefonisch spreekuur, advies en ondersteuning. Je zou dit kunnen typeren als maatwerk van een helpdesk. Maar was daarnaast niet een andere, bredere voorlichting en communicatie nodig geweest? De synodecommissie die de behandelingen van de gezangen in Leusden voorbereide, constateerde, dat deputaten wel veel materiaal de kerken ingestuurd had, maar dat dit materiaal veel kerkleden niet bereikt, laat staan overtuigd heeft. 'Ergens zit in de informatiestroom een communicatiebreuk.' De commissie vond het van het grootste belang, dat er een goede wederzijdse communicatie is tussen deputaten en kerken, in verband met de meningsvorming in de kerken en om te voorkomen dat het werk

van deputaten te ver van de kerken af komt te staan (Acta 529). Daarom vond de commissie. **dat in de komende jaren informatie aan en communicatie met de kerken en kerkleden in de opdracht van deputaten prioriteit moest krijgen (514).** Ze wilde zelfs een of meer mensen in het deputaatschap benoemen die speciaal belast zouden worden met gerichte communicatie met de kerken (530). Hun taak zou moeten zijn **om zaken die door de synode zijn beslist of door deputaten worden voorbereid, zorgvuldig naar de kerken te communiceren en om her deputaatschap attent te houden op zaken die in de kerken leven ten aanzien van de** gezongen (548-549). Een voortreffelijke gedachte, die in de besluitvorming van Leusden helaas niet geconcretiseerd werd. Ook zonder dat hadden deputaten hun communicatie zo kunnen vormgeven dat aan deze zinnige suggesties recht werd gedaan. Volgens hun eigen rapport voor Leusden achtten zij zich immers 'verplicht te zorgen voor een goede informatiestroom naar de kerken toe, waardoor een verobjectivering van de discussie wordt nagestreefd' (87). We mochten constateren, dat daar de afgelopen jaren niet veel **van** terecht gekomen is **en dat** hier veel kansen zijn gemist om in meer onderlinge harmonie samen het pad te gaan naar een verantwoorde uitbreiding van onze gezangenbundel.

Ik zou er dan ook voor willen pleiten dat we aan deze communicatie de komende periode **de** allerhoogste prioriteit geven. We zouden de discussie **over** de tweede groep Liedboekliederen wel even kunnen opschorten; de kerken hebben trouwens aan de ruim honderd 'overige liederen' hun handen wel weer vol. Veel belangrijker is dat deputaten helder neerzetten waar zij voor

staan en wat hen daartoe brengt. En dat **zij** vervolgens open en royaal zich confronteren met de vragen en bezwaren die er leven.

Het is waar: soms worden die naar voren gebracht in een sfeer van kramp en achterdocht. Er worden verbanden gelegd en achtergronden gezien, die je met het blote oog niet direct ontdekt. Zakelijke verschillen van inzicht leiden dan tot wantrouwen in personen. Dat alles is jammerlijk. Maar als we een 'verobjectivering van de discussie' willen, dan vraagt dat er ook om, dat we punten waar - temidden van veel ruis - terecht de vinger bij wordt gelegd, ook los van de verpakking goed doorspreken.

Het lijkt me van het hoogste belang dat we daar veel in investeren in de komende tijd. Terwille van een goede voortgang van het gezangenproject. Maar allereerst om het onderling vertrouwen te versterken en verdere vervreemding tegen te gaan. Daarmee zouden het heil en welzijn van de kerken zeer gediend zijn.

Drs. G.J. van Middelkoop is eindredacteur van dit blad

DE INTIEME BAND MET CHRISTUS

K. Folkersma

.. opdat Christus door het geloof in uw harten woning make. Ef. 3: 14 - 17

Ons hart Christus' woning

Onder het Oude Testament woonde de HERE onder Zijn volk Israël eerst in een tent, de tabernakel. En daarna in een gebouw, de tempel. Zo woont de HERE onder de Nieuwe Bedeling in Zijn gemeente. Dat is de werkelijkheid na Pinksteren: God woont met Zijn Geest in de gemeente. De leden van de gemeente worden als levende stenen gebruikt bij de bouw van een woonplaats van God in de Geest (Ef. 2:22). Sinds Pinksteren is de kerk Gods tempel. En dat gemeenschappelijke in de kerk, wordt om zo te zeggen persoonlijk toegeëigend door het geloof. Denk aan het Pinkstervuur: dat verdeelde zich in tongen en zo zette het zich op ieder van de gemeente. Zo wordt ook van ieder gelovige afzonderlijk gezegd, dat zijn lichaam een tempel is van de Heilige Geest Die in hem woont, 1 Knr. 6:19. Zo komt Christus in ons hart woning maken. Dat betekent dat Hij niet maar op bezoek komt. Hij is geen logé. Hij neemt ook geen genoeg met een enkel vertrek. Hij komt niet bij ons binnen als kamerbewoner. Nee, Hij neemt in ons hart Zijn intrek om liet als Zijn woning in bezit te nemen. Hij als Heer, als Eigenaar, Die het daar voor tiet zeggen wil hebben. En Hij wil het maken tot Zijn woning, Die naar Zijn zin is en waar Hij Zich thuis voelt.

Meer dan radicale renovatie

Beseffen we hoe ons hart als woning er van nature uitziet? Het is nog minder dan een bouwval

en dan ook nog door en door vergiftigd door de zonde. Als Christus daar Zijn intrek neemt, dan begint Hij een verbouwing, die nog verder gaat dan de meest grondige renovatie of restauratie. Dan bewerkt Hij herschepping, wedergeboorte, het doden van de oude mens, het wegnemen van het stenen hart uit ons binnenste en het geven van een nieuw hart. Dat zijn woorden die de HERE in dat verband in Zijn Woord gebruikt. Hoe kan het?! Wat een genade, wat een liefde, dat Christus ons hart wil maken tot een tempel die bij Hem past. Dat Hij in zo nauwe, intieme gemeenschap met ons wil leven. Dat is Zijn werk door de Heilige Geest.

Door het geloof

Christus komt ons leven binnen niet door het gevoel of door de ervaring maar door het geloof. De Geest Die in ons wil wonen is dezelfde Geest Die ons tot geloof brengt en tot geloof roept door het Woord. De Geest maakt door het Evangelie de toegang tot ons hart vrij door het geloof en zo brengt Hij Christus bij ons binnen door het geloof. Zo wordt door het geloof Christus ontvangen. Christus Zelf, om Hem te hebben en te genieten. Christus als ons leven, als onze Heiland en onze Heer. Door het geloof dat zich aan Hem overgeeft en zich van Hem afhankelijk weet.

Zo komt Christus tot ons in de blijde boodschap van het Evangelie en zo wil Hij door ons ontvangen worden. Niet afstandelijk, niet met reserve. Maar om in ons Zijn intrek te nemen en ons hart te maken tot Zijn thuis, Zijn tem-

pel, waar Hij met ons gemeenschap oefent en ons regeert en door ons geëerd en gediend wordt. Christus als de inhoud van ons leven. Dat betekent de radicale sloop en opruiming van alles wat niet bij Christus past. En Christus schakelt ons daar hij in. Geloven is Christus ontvangen en aanvaarden als Redder en Heer van ons Leven en ons aan Hem overgeven. Hem de heerschappij van ons leven geven en Hem daadwerkelijk gehoorzamen. Wie weet wat dat is: Christus Zelf hebben in het hart als Redder eii Heer van ons leven en genieten van de gemeenschap met Hem, die zal niet meer bepaalde kamers in zijn levenshuis voor Christus gesloten willen houden. En die zal niet van bepaalde dingen zeggen: daar moet Christus afblijven. Of: dat regel ik zelf.

Verlangen naar al meer

Wat is er nu grootser dan dat Christus in ons hart woning wil maken? Als je dat verstaan hebt, dan wil je toch niet anders? Dan zullen we er met Paulus eerbiedig om bidden. Mel beroep op de rijkdom van Gods heerlijkheid. En wat heeft dat een perspectief: het eeuwig met de Here wonen op de nieuwe aarde in het Nieuwe Jeruzalem, waar God bij ons zal wonen en Hij Zijn tent over ons zal uitspreiden en Hij alles in allen zal zijn. Heel ons leven en heel de wereld tempel van God, waar Hij volmaakt in volmaakte vreugde gediend zal worden. Zal dat ons niet eerbiedig maken voor het grootse werk van de Here dat Hij in Zijn genade doet? En zal dat ons hart niet doen branden van verlangen?

HET LAATSTE OORDEEL IS AAN MIJN REDDER

J.J. Meijer

wandelen met God

Is dat een dog om naar uit te kijken: de jongste dag? Of s het meer een dag waar je bang van wordt? Dat ligt er maar net aan waar je dan aan denkt. Denk je aan hef eeuwige leven, dun kun je daar blij van worden en weer moed krijgen: straks is er immers geen pijn meer, geen verdriet. Maar denk je aan hei laatste oordeel, dan is dat toch wel een beetje een ander verhaal. De boeken zullen opengaan, en wie zou daar niet tegenop zien? Als jouw hele leven voor hef voetlicht wordt gehaald, berg je dan maar! En op die manier kan je enthousiasme over de jongste dag behoorlijk worden getemperd. Dat nieuwe leven is fantastisch. Maar daarvoor moet je straks eerst nog wel een behoorlijke drempel over..

Opgeheven hoofd

Toch belijden we in antwoord 52 van de Catechismus dat **we** juist als het gaat om het laatste oordeel de Here Jezus met opgeheven hoofd tegemoet kunnen zien. Daarin spreekt de belijdenis met zoveel woorden **na** wat de Here Jezus daar zelf over heeft gezegd (Lucas 21:28). Frappant genoeg gebeurt dat in een gedcelte waar het ook gaat over angst rond de jongste dag! Als liet zover is dat die dag aanbreekt, dan zullen de mensen sterven van angst voor wat er over de wereld komt. En dan zullen ze de Mensenzoon zien komen op een wolk met grote macht en majesteit. Maar wanneer deze dingen gaan gebeuren, mogen **de gelovigen** zich juist oprichten, het hoofd opheffen: hun bevrijding is nu aanstaande! Rang hoef je dus alleen te worden **als** je liiet in Jezus Christus gelooft. en het in je leven niet van zijn bevrijding verwacht. Langs die lijn vindt straks de tweedeling

plaats: hen je vóór Hem, of tegen Hem? Het is slechts één van beiden!

Beloofd is beloofd

Is dit niet te simpel gesteld? Je zou het haast denken, inderdaad. Tegelijk verraaft diezelfde vraag dat dit voor ons kennelijk juist heel moeilijk is, om dit zo te aanvaarden. Dil druist ons tegen alles in. Dil kunnen we maar niet geloven. Het is te mooi om was te zijn, zoals dat dan heet. Maar zou voor God ook maar iets te mooi zijn? Is dal **niet** juist het evangelie ten voeten uit: een ronduit blijde en verrassende boodschap, die in geen mensenhart opkomt. Waar niemand ooit van zou durven dromen, ware hel **niet** dal God zelf het ons op het hart bindt. En dat is nu precies het punt. We hebben hier te maken met iets schitterends dat ons door God wordt beloofd, precies zo als in al de andere geloofsartikelen (antwoord 22 HC). En de enige vraag

die daarbij past, is: *geloof jij wat God jou belooft?* Of voeg je er toch allerlei dingen aan toe: voorwaarden, bedenkingen, onzekerheden, of wat dan ook? Dingen die heel bijbels klinken wellicht. maar wel op gespannen voet staan met de klare en duidelijke belofte van de vergeving van je zonden. Christus heeft immers alles voldaan. Dan zal God aan geen van mijn zonden ooit meer denken, zelfs niet aan mijn zondige aard. Nooit word ik meer door Hem veroordeeld. Zo belijden we letterlijk in antwoord 56 van de Catechismus.

Versteende belijdenis?

De vraag rijst dan **of wij** ons eígen duidelijke belijden wel voldoende serieus nemen. **Hoe** komt het anders dat, zo vaak dit op deze manier gezegd wordt. kritisch gevraagd wordt of dil **wel** klopt, of dat (daartegenover) kerkliden aangeven hoe verademend deze boodschap voor hen **is?** Ook ten aanzien van allerlei andere onderwerpen kom ik nogal eens tot de ontdekking wat een verrassingen er schuilen in de belijdenissen. Wal **mij** dan tegelijk zorg geeft, is dat die ontdekking nog nodig is in een kerk waarin alles slaat met Schrift **en belijdenis**. Misschien dat iemand zegt: dat is maar goed ook, dat je steeds weer nieuwe ontdekkingen doet - dat houd je geloof levend. En dat is ook zo. Maar de bezorgdheid komt hij me boven wanneer die ontdekking nodig is bij nota bene de meest wezenlijke dingen, de kern van het evangelie zozegzegd. Moet die echt weer opnieuw wor-

den ontdekt? Dat is niet te hopen! Of juist wel. Maar dan zijn we misschien ook daarom toe aan een nieuwe belijdenis, waarin niet alleen nieuwe maar ook dezelfde zaken weer in rond Nederlands worden neergezet. Versassend en dan vooral ook stimulerend voor ieder die het leest.

De boeken en het boek

Belangrijker dan de belijdenis alleen een face-lift geven lijkt me nog dat we hiervoor terug gaan naar Gods eigen Woord. Terecht speelt die in onze kerken een cruciale rol, en heeft zelfs de belijdenis slechts gezag wat hiervan is afgeleid. Gaat liet **dan** over het laatste oordeel, **dan** denken wij al heel snel aan teksten als 'de boeken zullen opengaan' en 'ieder zal geoordeeld worden naardat zijn werk is'. Mijn indruk is dat dergelijke teksten vaak op de klank af worden gebruikt. Over de hoeken lezen **we** bijv. in Openbaring 20:12-15. Het zijn de boeken die vertellen over de werken die we in ons leven verricht hebben. Op grond daarvan wordt het definitieve oordeel geveld. Wat hier echter opvalt, is dat er naast 'de boeken' apart melding gemaakt van een ander hoek dat geopend wordt, namelijk 'het hoek des levens'. En veroordeeld wordt alleen diegene die niet in dat boek te vinden is. Wat voor boek is dat dan wel? In Openbaring 21:27 wordt verteld dat het hier gaat over 'het boek des levens van **het** Lam'. Hier staat dus Jezus Christus centraal. Hier zijn de namen te vinden van hen voor wie Hij zijn bloed heeft gegeven. Als het dan zo is dat ook **hier** de werken aan het licht komen, dan wel de werken zoals die uit ons leven over zijn gebleven nadat onze kleren gewassen zijn in het bloed van het Lam. Verzoend in zijn bloed volgen immers onze werken ons na, zegt Openbaring 14:13. Datgene wat wij gedaan

hebben wordt straks door Hem geoordeeld als goed, perfect, zonder smet of rimpel of iets dergelijks. Voor Gods heiligheid blijven deze werken bestaan, omdat ze geheiligd zijn door niemand minder dan zijn eigen Zoon. Ongelofelijk maar waar!

Of goed of slecht

Als dit tot je doordringt, krijg je ook beter zicht op die andere tekst die rond het laatste oordeel nogal eens een rol speelt. Paulus zegt in 2 Korintiërs 5:10: 'Want wij moeten allen voor de rechterstoel van Christus openbaar worden, opdat een ieder wegdrage wat hij in zijn lichaam verricht heeft, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, **hetzij** kwaad'. Ook weer een tekst die op de klank af je onrustig kan maken. Je ziet er al gauw een weegschaal voor je. Het kan voor jou straks twee kanten op: **of** je komt er goed af, **of** jouw leven is te slecht om er mee door te kunnen voor God. Als ik het zo formuleer, merk je trouwens hoe ongereformeerd deze gedachte eigenlijk is. Wij geloven toch juist dat **wij** er zelf nooit van z'n leven mee door kunnen bij God? Wij leven gelukkig van genade, en van genade alleen. Het gaat Paulus dan ook helemaal niet om een weegschaal. Hier worden - met een beeld van de Here Jezus - schapen en hokken van elkaar gescheiden. **Jouw** leven voor God is **of** goed **of** slecht, een andere mogelijkheid is er niet. Het is een tweedeling die al eerder in dit hoofdstuk door Paulus was aangegeven, met name in vers 3: 'als **wij** maar bekleed, en niet naakt, bevonden worden!' En juist daarvoor gaf Hij ons zijn Geest, vers 5. Om steeds meer van hinnenuit nieuw gemaakt te worden door God. Zodat wij straks al het goede wegdragen dat wij door Gods genade in ons leven hebben gedaan.

Ander mens

Op deze manier kan ook duidelijk worden dat dit consequentie heeft voor je leven. Dit verandert mensen, dat kan niet missen. Er is geen sprake van dat dit je gemakzuchtig maakt, omdat het toch wel goed komt of zo. Juist dit inspireert enorm om aan de slag te gaan. Als toch alles wat je nu doet zijn waarde heeft voor de eeuwigheid! Zou het niet precies andersom zijn: dat een boodschap waarin het straks bij het laatste oordeel nog maar afwachten is je verlamt, zodat er weinig meer uit je handen komt? Keer op keer leg je je daden op een weegschaal, en keer op keer slaat de schaal door naar de kant van je tekorten, je zonden. Eerst ga je er misschien nog vol tegenaan, maar hoe langer het duurt des te medeloziger je wordt. Om er maar over te zwijgen hoe dat werkt wanneer we niets **méer** geloven dan dat we onbekwaam zijn tot iets goeds en uit op elk kwaad: dan hoeft je er niet eens meer aan te beginnen! Gelukkig wijst ook hierin de belijdenis ons de weg (antwoord 8 HC): dit is zo. **behalve wanneer wij door de Geest van God opnieuw geboren worden**. Zonder die regel leven we bij een halve waarheid. Terwijl alleen de hele waarheid ons vrijmaakt. **Ja** Jezus Christus doet dat, in eigen Persoon, Hij heeft zichzelf voor Gods rechterstoel gesteld en de complete vloek van mij weggenomen (opnieuw antwoord 52 HC). Daardoor ben ik van dood en zonde vrij! Daardoor kan ik Hem straks inderdaad opgewekt tegemoet zien. Gelukkig maar dat op de jongste dag het laatste oordeel is aan mijn Redder.

Ds. J.J. Meijer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Bruchterveld

Uit alle volken

„Wat betekent **”gij”**? Krikor kijkt op uil z'n Bijbel en vraagt om uitleg. Ik geef de achtjarige jongen een klein lesje oud-Nederlands, waarna hij rustig verder leest, „...gij zult hen tellen naar hun legerscharen, **gij** en Aäron. Daarbij zal u uit elke stam een man behulpzaam zijn. de man, die het hoofd is van zijn families. En dit zijn de namen van de mannen die u terzijde zullen staan...”.

Ik ben voor de wekelijkse bijbelstudie met Armeniërs op het AZC. In de caravan van de familie Torigian, waar we elkaar elke woensdag ontmoeten, wacht me als altijd een gastvrij onthaal. Als ik om acht uur binnen kom, is oma Hanna druk bezig appels en sinaasappels te schillen. Haar dochter 7ct intussen een schaal chocolaatjes klaar, terwijl ze bezig is koffie en thee te zetten. Enkele andere Armeniërs wisselen aan tafel het laatste nieuws over de asielpcedures uit.

In een hoek van de caravan is Samuël verdiept in een leesboekje dat hij pas op z'n verjaardag heeft gekregen. Het vijfjarige jochie leest in lettergrepen hardop het verhaal over een muis. Ik zeg dat ik het knap vind, dat hij al zo goed kan lezen, maar zijn broer denkt er anders over. „Hij kan helemaal niet goed lezen, ik kan wél goed lezen.” Om zijn woorden kracht bij te zetten pakt Krikor het dichtstbijzijnde boek - een Nederlandse Bijbel - slaat het zomaar ergens open en overstemt hardop lezend z'n broertje. Terwijl moeder koffie inschenkt, leest Samuël aan de ene kant van

m

de kleine kamer rustig verder in het verhaal over een muis, terwijl z'n broer meteen enthousiast, en in bijna accentloos Nederlands, Numeri 1 voordraagt. Als we om de koffie bijna op hebben, roept hij ineens: „Wat gaan we vanavond eigenlijk lezen?” Hij schuift tussen de andere deelnemers aan de bijbelstudie aan tafel en kijkt verwachtingsvol. We gaan deze keer verder met Lukas 6 en Krikor zoekt het alvast op.

„Mag ik lezen?” vraagt hij als we gebeden hebben, maar oma Hanna zegt dat hij stil moet luisieren. Een van de Armeense vrouwen leest een deel van het hoofdstuk voor in haar eigen taal. Met behulp van een tolk - een Armeense jongeman die behoorlijk goed Nederlands spreekt - praten we door over de keuze van de twaalf discipelen en enkele zaligsprekingen. Krikor volgt in zijn Nederlandse Bijbel precies de gedeelten die aan de orde zijn en probeert elk woord te begrijpen. „Wee u... Wat betekent dat?”

In de hoek van de kamer valt Samuël tegen tieners bijna boven zijn muizenverhaal in slaap, maar zijn broer is nog vol aandacht. We ronden de bijbelstudie af met het gedeelte over het fundament van de twee huizenbouwers. De toepassing komt uit onverwachtse hoek. Krikor steekt zijn vinger op en zegt: „Ik ken daar een liedje van!” Aandachtig luisteren we naar de coupletten die hij op de kinderclub van de kerk heeft geleerd over de wijze en de dwaaze man die hun huis bouwden.

In het derde vers heeft de jonge Armeniër een boodschap voor ons allemaal. „Dus bouw je huis op Jezus, de Heer”. En de zegen stroomt dan neer en 't gebed stijgt op. Dus bouw je huis op Hem!”, zo besluit de kleine profeet met een vinger omhoog wijzend zijn lied. Moeder en oma kijken hem verrast aan en de tolk vertaalt voor hen de woorden van dit toepasselijke lied. „Heel goed!” zegt oma Hanna trots.

Een van de vrouwen bladert intussen in een zangboek en begint met de anderen een Armeens lied te zingen. Nu worden de woorden voor mij vertaald. „Om je heen is het donker. binnen in je is het ook donker. Wil je dat de donkerheid verdwijnt? Wil je lopen op de hemelse weg? Maak de vuile ramen van je hart schoon, zet de deur wijd open. Dan zal een klein beetje zon in je hart komen en je zult een helder licht zien.”

Na het dankgebed door een van de Armeense vrouwen verlaat ik om kwart over tien de caravan. Samuël ligt inmiddels rustig te snurken op de bank. Moeder neuriet zachtjes het lied van haar oudste zoon, die nog één keer met enthousiasme zingt: „Dus bouw je huis op Hem!”

W.M. Bakker is lid van de Gereformeerde Kerk te Harderwijk. Ook is hij voorzitter van een interkerkelijke diaconale werkgroep waarin tien kerken participeren rondom het AZC Zee-wolde

De balans van de schriftstudies 2

Man, vrouw en kerk

Wat is de winst van een lange reeks studies over de plaats en actie van vrouwen in het Nieuwe Testament? 'Ik ben benieuwd waar u praktisch uitkomt', zeiden lezers (m/v). 'Ik ook', was mijn antwoord. Be eerste schets lief natuurlijk al wel zien welke kunt de gedachten uitgingen, Maar wie de Bijbel leest, moet z'n vooronderstellingen steeds weer ondervragen. In het vertrouwen dat Christus door het Woord en de Geest ook vandaag – bij nieuwe vragen – de richting zal wijzen. En, wat het gezamenlijk gesprek betreft, ook in dezen nieuwe eenheid van het geloof wil scheppen.

De eerste, algemene winst is voor mij: opnieuw de ervaring dat Gods Woord werkelijk licht op ons pad geeft! Waf blijft er bij intens kijken veel te ontdekken, De tweede, concrete winst: de Schriften van het nieuwe verbond geven enorm veel te zien aan inzet van christinnen in het werk van het evangelie van Christus! In de gemeente en haar missie zijn vrouwen met haar hele existentie betrokken. De eenheid van mannelijk en vrouwelijk in Christus wordt op tal van bladzijden geïllustreerd. Tijd om de winst naar de praktijk van vandaag te vertalen.

Spreeken uit het Woord

In de dienst van het Woord zien we vrouwen deelnemen in de profetie. Dat is spreken uit de volheid van het Woord en inzicht in Gods openbaring. Vrouwen krijgen door de genade van Christus volop deel aan de Geest. Ook als wij de publieke verkondiging opvatten als een leidinggevende taak, opgedragen aan mannen, blijft er veel ruimte voor vrouwen om ook uit de volheid van het Woord te spreken. Het meest concreet zal dat worden in een gesprek over het

Woord of in het samen bestuderen van de Schrift. De Pinksterprofetie belooft: 'uw zonen en uw dochters zullen profeteren'. Die belofte geldt het volk van God dat het heil in Christus aanneemt. Nieuwe generaties treden aan en nemen de fakkel van het Woord over. De aansporing klinkt: 'Het woord van Christus wone rijkelijk in u, zodat gij in alle wijsheid elkander leert en terechtwijst' (Kol. 3:16). Als de Geest in de gemeente woont, delen mannen en vrouwen het Woord met elkaar. En verwachten inzicht in Gods wil en weg in

het heden. Zij getuigen ervan tegen ieder die het horen wil en nodigen hen tot het heil in Christus.

In de eredienst kan de vrouw evengoed als de man voorlezer zijn en het Woord doen klinken. In de evangelisatie is het gelovig spreken van vrouwen een instrument van de Geest. Ik zie op het vlak van de dienst van het Woord geen speciale taak waarbij een bijzondere aanstelling zou passen, behalve in die van missionair medewerkster. Ook in de dienst van het Woord is er sprake van samenwerking, waarbij het gelovig spreken van vrouwen extra kleur en kracht aan de profetie van de kerk verleent.

Bidden door de Geest

Ook het gebed is een aspect van de dienst van het Woord. Ook al waren Woord en gebed de primaire taak van de apostelen, toch zien we in 1 Kor. 11 vrouwen in de samenkomst van de gemeente deelnemen aan de gebeden. Hardop, publiek, persoonlijk en gezamenlijk. Laten we niet vergeten dat het gebed ook lofprijzing inhoudt. Vrouwen nemen deel aan de lofzang, haar stemmen worden in beurtzang gehoord, een solo draagt Gods lof omhoog. Als Paulus de gemeente zo aanspoort 'Het woord van Christus wone rijkelijk in u', vervolgt hij: 'en met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen zingend Gode dank brengt in uw harten.' Zingen, spreken en bidden liggen dicht tegen elkaar aan.

We zijn vanouds gewend dat

mannen voorgaan in gebed, zowel in de kerk als thuis. Dar is een mooie manier om de dienst van de verantwoording uit te drukken. Vroeger zeiden **wc**: dat is het priesterambt van de man. Het is goed dat ook vrouwen het aandurven **hardop** te bidden en **haar** stem in de gebeden te men- gen. Waarom zou de vrouw geen *voorbidster* met anderen kunnen zijn? De enige dienst waarin in de eerste gemeenten vrouwen aangesteld werden, was de dienst van de weduwen. Een concreet aspect van de toewijding van weduwen was: trouw in de gebeden en smekingen van de gemeente (Luk. 2:37; 1 Tim. 5:5). Als gevraagd wordt om een duidelijke taak voor vrouwen, durven we het dan aan om een 'dienst van de gebeden' in te stellen?

Onderwijs in het Woord

Ook in het onderwijs zien we vrouwen in het Nieuwe Testament actief. Niet wat het publieke onderwijs aan de hele gemeente betreft, wel in het particuliere. Prisca kon, samen met haar man Aquila, aan Apollos 'de weg God nauwkeuriger uitleggen'. **Het** is geen goede zaak als mannen alle onderwijs aan vrouwen overlaten. Het is wel goed als vrouwen, naar de haar gegeven talenten, deelnemen in het geven van onderwijs. Bijvoorbeeld in *catechese*, zoals al in veel gemeenten gebeurt. Of de belangrijke taak van het leiden van een jeugdgroep. Dit is zulk structureel werk dat het een 'ambt' genoemd mag worden: een concrete taak die toewijding en talent vraagt en waarvoor een duidelijke aanstelling gewenst is. Waarom zouden we aan onze catecheten en jeugdleiders, en dus ook de vrouwen onder hen, niet een aanstelling geven en hen in de eredienst inschelden tot dit belangrijke werk?

Ook het individueel begeleiden van mensen die op weg zijn naar geloof en bekering, is een vorm van onderwijs in het Woord. Bijvoorbeeld met een bijbelcursus. Dit is een taak waarin vrouwen ingeschakeld mogen zijn. Het sluit aan bij de profetie als vrouwen deelnemen aan en vooropgaan in bijbelstudie, bijv. in het verband van een vereniging. We maken gebruik van de natuurlijke verbanden als vrouwen aan zusters onderwijs geven. Of als oudere zusters als moeders en Christus aan jongeren onderwijs geven.

Pastorale wijsheid

De belangrijkste winst is voor mij het inzicht van hoeveel waarde gelovige vrouwen in het *pastoraat*, de zielszorg kunnen zijn. Als we het terrein van opzicht over de gemeente als een geheel aan de mannen-opzieners overlaten, blijft er ruimte voor individueel pastoraat. In het gesprek over het huwelijk zullen vrouwen gebaat zijn bij de inbreng van zusters. Als het om verwerking van traumatische gebeurtenissen gaat, kan een zuster in veel gevallen dichterbij de vrouw staan dan een broeder. Pastoraat dat gericht is op de eigen sekse kan ook helpen in andere situaties, bijv. van het aanvaarden van zelfstandigheid wanneer iemand niet tot een huwelijk komt.

Ik zie in de *huisbezoeken* in de gemeente, ook in teamverband met de ouderling en predikant, veel ruimte **voor** wijsheid van vrouwen. Om de ander te bemoedigen met het oog op gehuwd of zelfstandig leven, in christelijk en gemengd huwelijk. In sommige gemeenten functioneren al vrouwen die de opleiding psychisch-pastorale hulpverlening gevolgd hebben. Maar zijn zij ook strategisch ingeschakeld in de zielszorg voor de

gemeente? Er is ruimte en noodzaak om vrouwen met levenservaring en geloofswijsheid structureel in te schakelen. Waarom noemen we haar dan niet *pastoraal werksters*, die voor een bepaalde tijd een concrete opdracht krijgen en in een eredienst tot dit werk worden ingeleid en aan Gods zegen opgedragen?

Daadwerkelijke dienst

Vrouwen zijn in de kerken het meest zelfstandig actief op het praktische vlak van bijv. zusterhulp. Natuurlijk zijn er allerlei taken die vrouwen op zich nemen. Al langer tijd zijn ook vrouwen lid van een commissie van beheer en financiën. Een notuliste of secretaresse van kerkeraad (of classis) is geen nieuw verschijnsel. Zulk werk is veel waard, maar dient ter ontlastening van de mannen. In zo'n functie dienen vrouwen wel, maar komt er niet iets mee dat specifiek vrouwelijke inzet vraagt. Dat is anders in de zusterhulp, van waaruit vrouwen praktische hulp organiseren en bieden en bezoeken afleggen. Zij vervullen een vitale dienst aan de kerk **als het** levende lichaam van Christus.

Ik vat de diaconie van de gemeente op als het stimuleren van de gemeenschap, zodat de kerk ook werkelijk levend contact aan de leden biedt. Zodat de gemeente ruimte en warmte biedt aan de gasten, die op weg naar Christus toe zijn. Zo wordt de gemeente een verlengstuk van de christelijke huizen, waar gastvrijheid en hartelijkheid rond de tafel geboden wordt. Op dit vlak is *in* nauwe samenwerking met de diakenen ruimte om vrouwen als 'diaken' aan te stellen. Ik concludeerde dat Fébé en de vrouwen van 1 Tim. 3:11 eerder diaken dan diakones genoemd werden. Zolang de kerk-

ordelijke structuur de diaken tot de kerkenraad rekent. is het mij wel om de titel diacones in te voeren. We zagen dat die term – bijbels gezien – vrij is. Ook op het werkveld **van** de dienstbaarheid van de gemeenschap kunnen vrouwen voor een bepaalde taak en tijd worden aangesteld. En in de eredienst tot haar werk worden opgeleid.

Diaconie is vanaf de eerste christelijke gemeente ook de sociale reikwijdte van de kerk in de samenleving. Wanneer we het dienstbetoon naar buiten toe, in missionair verband, uitbouwen is er alle reden om daarbij ook vrouwen in de schakelen.

Bevestiging en intrede

In het Nieuwe Testament lezen we vooral van oudsten en de evangelist Timoteüs dat zij in de samenkomst van de gemeente zijn aangesteld. Toch meldt Paulus van de weduwen evenzeer dat zij werden 'aangewezen' (1 Tim. 5:9). Een publiek moment markeert het begin **van** de speciale taak. Door middel van gebed wordt de werker of werkster aan Gods hulp en kracht opgedragen. Waarom zouden **wc** niet een formulier opstellen waarin de taak vanuit de Schrift wordt omschreven en waarin benoemd wordt welke inzet gevraagd wordt? Op zo'n manier kan de dienst van catechete en jeugdleider, van pastoraal werkster en diacones op **een** mooie manier geprofileerd worden. Het betekent een opwaardering van taken die nu al gebeuren, als we dat in **het** geval van vrouwen én mannen doen. In de jaren dat wij in Duitsland woonden **en** de erediensten in de Evangelische Kirche (EKD) van Württemberg bijwoonden hebben wij meegemaakt dat een diacones publiek tot haar dienst werd ingeleid, zoals dat heette. Er werd voor haar gebeden,

zodat zij haar opdracht trouw zou vervullen. Zij legde een gelofte af. Het was een indrukwekkend moment dat de vrouw in kwestie ook heel eenvoudig onderging. Hoewel de EKD vrouwelijke ambtsdragers kent, ging er van die gebeurtenis in die concrete gemeente geen moment de suggestie uit dat deze diacones net-als-de-man werd aangesteld. De speciale opdracht die deze vrouw aanvaardde, stond in het licht van een eerbiedig aanvaarden in het midden van de gemeente.

Een formulier

In de loop van de schriftstudies heb ik verwezen naar het rapport **Vrouw en ambt** dat door de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in 1998 werd behandeld. Op basis van dat rapport spraken deze kerken uit: 'dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de CGK steeds gegolden heeft, schriftuurlijk verantwoord is.' Tegelijk besloot de synode het instellen van een nieuw studiedeputaatschap dat 'gelet op de grote diversiteit van gaven en diensten, waarmee de Heilige Geest in de nieuwtestamenlische gemeente zowel mannen als vrouwen heeft toegerust, onderzoekt of en in hoeverre hieraan in de kerkelijke praktijk van de CGK voldoende recht gedaan wordt'. Onlangs heeft dat deputaatschap aan de laatst gehouden synode gerapporteerd. Dit rapport is ook door de kerken aangenomen en zal gepubliceerd worden. Maar het rapport en de besluiten van de synode zijn al publiek. Ik heb er met blijdschap kennis van genomen. Het opmerkelijke van dit rapport is dat het uitloopt op een 'formulier voor de inleiding tot een bijzondere dienst', te gebruiken voor broeders óf zusters die een speciale aanstelling krijgen.

Ik kreeg inzage in dat rapport nádat ik de balans van mijn schriftstudies doordacht had. U kunt zich voorstellen hoe groot mijn verrassing **was**: de kerken die in samenspreking het dichtst bij de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt staan, hebben al een diepgaande discussie over de vraag naar de inschakeling van vrouwen achter zich en hebben een positieve studie naar de ruimte voor vrouwelijke dienst in de kerken. Als dit rapport gepubliceerd wordt, doen we er goed aan ervan grondig kennis te nemen.

Terugblik

Op 1 december 2001 heeft de redactie deze rubriek geopend. In de introductie stelde prof. B. Kamphuis dat we altijd opnieuw bereid moeten zijn ontevreden naar de Bijbel te luisteren. Hij vervolgde met de vraag: 'Waarom is er dan onder ons zo weinig discussie over dit onderwerp?' Met deze reeks heeft de redactie materiaal voor die discussie willen bieden. In de hoop dat we als kerkleden en voorgangers bezig blijven een fris antwoord te geven op vragen van onze tijd. Er is al gesprek op gang. Het Nederlands Dagblad meldde dat op 23 februari j.l. in de drie zuidelijke provincies een ambtsdragersconferentie gehouden zou worden met het thema 'man, vrouw en kerk'. Hoewel het geen brede conferentie was kon toch in goede harmonie over het onderwerp gesproken worden. Het thema 'man, vrouw en kerk' kan irritatie oproepen bij mensen die bang zijn dat de koers van de kerken langzaam wordt verlegd in de richting van 'de vrouw in het ambt'. Worden we langzaam maar zeker gemasseerd, zodat de principiële weerstand verdwijnt? Bij een open Bijbel en in **eerlijk** gesprek hoeft angst geen rol te spelen.

Wanneer we de vragen van deze tijd wegduwen groeit een groter gevaar, namelijk van erosie laag bij de grond. Erosie van een hijsbels denken over het eigene en gezamenlijke dat de Schepper en Verlosser aan mannen en vrouwen wil geven. Het onderwerp 'man, vrouw en kerk' bepaalt ons bij het leven van elke dag: in huwelijk en gezin, in gemeente en samenleving.

Nader gesprek

Aanvankelijk was het niet **mijn** bedoeling om zelf zo'n lange serie te schrijven. Nog sterker, ik had helemaal niet de behoefte mij uitvoerig in dit onderwerp te verdiepen. Maar het lukte niet medewerkers te vinden die tijd konden vrijmaken. Of die zich aan dit heikele thema wilden wagen. Na volle vier maanden heb ik **blij** even een punt te kunnen zetten. Toch ben ik achteraf gezien blij dat ik de hele breedte van de thematiek heb moeten doorwerken. Het heeft de beperking dat slechts één persoon **aan** liet woord komt. En tegelijk het voordeel dat **er** een samenhangend geheel ontstaat. Misschien was de serie te lang en te massief om tot spontane reactie uit te nodigen. Toch hoopt de redactie dat lezers en schrijvers zich tot studie gestimuleerd welen. Mocht iemand op een bepaald punt een bijdrage aan de discussie willen leveren, nemen we daar graag kennis van. Wat mijzelf betreft is het nu tijd voor het werk van de generale synode. Daar hebben de kerken genoeg onderwerpen op tafel gelegd om ons even van de straal te houden.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist

Amersfoort-Oost - wijziging adres kerkenraad (pag. 169 Handboek 2002): P.P. de Jonge, Talingstraat 34, 3815 JS Amersfoort, tel. 033-4754011; email: secretaris@amersfoort-o.gkv.nl

Drachten-Noord - Bedankt voor beroep: Jt. Janssen te Groningen-Zuid.

Zuidbroek (Gron.) - Beroepen: J.W. Boerma, predikant voor doven en slechthorenden te Zwolle-Zuid.

Nijkerk - Beroepen: J.W. Boerma, predikant voor doven en slechthorenden te Zwolle-Zuid.

uit de kerken

Loppersum/Westeremden - Beroep aangenomen: K.A. van der Meer te Harkstede/Over-schild.

HANDBOEK 2002

Van de Gereformeerde Kerken in Nederland

€ 9,30

Verkrijgbaar bij de boekhandel en de uitgever.

Een nuttig en uitgebreid naslagwerk, een rijke bron van informatie over en voor het kerkelijk leven. Met opname van veel e-mail adressen. Het statistisch jaaroverzicht is bijgewerkt tot 1 oktober 2001. Het uitgebreide jaaroverzicht is verzorgd door eindredacteur ds. J.H. Kuiper.

Uitgave: Print Media BV, postbus 7, 9780 AA Bedum. Tel. 050-3012144
E-mail: Handboek@scholma.nl

JEZUS ALS HEER IN EEN PLAT LAND

A.S. van der Lugt

evangelisatie en zending

Dit artikel is bestemd voor leden van de evangelisatiecommissies. En voor kerkenraadsleden. En voor vele vrijwilligers in het missionaire werk, En voor missionaire predikanten en evangelisten in onze kerken, Voor iedereen die de kerk in Nederland een warm hart toedraagt. Voor iedereen die zorgen heeft over de toekomst van de kerk in ons platte land. Anderen kunnen dit artikel overslaan,

"Een van de redenen dat het christendom in Nederland meer en meer in de marge wordt gedrukt, ligt volgens mij hier: dat het te weinig eenentwintigste-eeuws Nederlands is". schrijft Stefan Paas in zijn boek *Jezus als Heer in een plat land*¹. Dit is een intrigerende uitspraak. De kerk is in de marge gekomen en dat proces is nog niet gestopt. Daarover lijkt mij geen meningsverschil mogelijk. Maar welke reden heeft het? De één wijst op de enorme welvaart van na de Tweede Wereldoorlog. De betovering van geld en bezit was zo groot, dat het geloof het niet aan kon. De tweede wil een spa dieper: hoe komt het dat het geloof zo zwak was? Hij antwoordt: het was verzwakt door verkeerde theologie. De basale waarheden werden bekritiseerd en wat houdt mensen nog in de kerk als het niet meer is dan een veredeld humanisme?

Ongepast?

Stefan Paas wijst op het feit, dat de gestalte van het evangelie in Nederland niet meer bij de tijd is. Te weinig eenentwintigste eeuw. Laten wij hierover even doordenken. Wie kijkt naar de grote

kerken om ons heen, zou de uitspraak ongepast kunnen vinden. Hervormden en Gereformeerden hebben al veel geproefd om aan te sluiten bij de moderne tijd. Het lijkt alleen niet erg gelukt. De leegloop en marginalisering is er niet door tot staan gekomen. Conclusie: zij raakten te veel bij de tijd.

Maar Paas kijkt ook niet zozeer die kant op. Hij kijkt naar de orthodoxe Gereformeerden en ik vermoed dat hij zich verzetten wil tegen de gedachte dat het evangelie overal en altijd hetzelfde is en dat daarom de kerk zich niet op de verandering in de cultuur hoeft te bezinnen². Een van de centrale stellingen in zijn boek is, dat je het evangelie pas serieus neemt als je het een vorm geeft die past bij de tijd en de cultuur waarin je leeft. Anders gezegd: het is hoogst bedenkelijk als je probeert te komen tot een puur, a-cultureel christendom.

Verkiezing

Ik ben het met deze inzet hartelijk eens. Paas maakt in dit boek duidelijk dat het bijbels-theologisch goed is om te zoeken naar een werkelijk Nederlands chris-

tendom. Hij wijst aan dat de **verkiezing** een belangrijk motief is. God kiest mensen uit en sluit zich aan bij hun situatie, ten einde hen door het evangelie te transformeren naar het beeld van zijn Zoon. Paas laat zien dat ook de **menswording van de Zoon van God** een blijvend motief is om als kerk een eigen culturele gestalte te zoeken. Tenslotte wijst hij op de Heilige Geest, die ons gegeven is en de kerk leidt op de weg van navolging van Christus.

Visie

Het waardevolle van dit boek is dat het ons even terugroept, uit het jagen naar nieuwe werkvormen. Alpha, Evangelie Explosie, Open huisdiensten, Marktwerk, enzovoort. binnenkort nog weer iets nieuws: Emmaüs; en dan, volgend jaar? Wij zijn goed in organiseren, wij pakken dingen grondig en enthousiast aan, maar hebben wij ook een idee waarom en waartoe? Iemand roept, dat we moeten aansluiten bij de behoeften van de ongelovigen, maar wie denkt er na of dat wel een solide basis biedt voor actie? Een ander beweert dat het evangelie relevant gemaakt moet worden voor de moderne mens. Maar wat bedoel je daar eigenlijk mee? Ik ben soms bezorgd. Er is veel enthousiasme, maar weinig visie. Of, als er visies zijn, dan lopen zij onderling erg uiteen. Er is veel actiebereidheid (kort lopend), maar weinig idee waar we nu eigenlijk samen kerk voor zijn. Er is ook veel modieus gepraat, maar gelukkig ook

begeerte om vnorgelicht, opgeleid te worden. Daarom ben ik blij met dit nieuwe boek. Het zei de lezers stil en zegt: denk eens even na. Wat zit er nu achter alle jachtige bedrijvigheid op het buitenerf van de kerk?

Vandaar dat ik hoop dat dit boek intensief bestudeerd wordt. De hoofdstukken 4 en 5 over behoeftegerichte evangelisatie en over de relevantie van het evangelie geven een mooie analyse van veelgebruikte termen. Bovendien doet Stefan Paas voor hoe noties als verkiezing, schepping, zondeval en verlossing-vernieuwing een rol kunnen spelen bij de beoordeling van dergelijke ideeën. Wie het goed tot zich neemt, helpt zichzelf aan een visie. Zo kun je verschillende stijlen van werken en spreken in de evangelisatie beoordelen vanuit gereformeerd gedachtegoed.

De Nederlander

Boeiend is ook, dat Paas in de laatste hoofdstukken voorgeeft in het zoeken naar eigentijdse vormen van kerk en christen-zijn in onze situatie. Hij laat het niet bij welsprekende beschouwingen, hij doet een poging de mentaliteit van de Nederlander nu te begrijpen en te benaderen vanuit het evangelie. Zo behandelt hij achtereenvolgens het gelijkheids- en vrijheidsdenken (hoofdstuk 8), onze Nederlandse nadruk op eerlijkheid en onze kritische instelling (hoofdstuk 9) en tenslotte het begrip verzoening: hoe breng je dat verstaanbaar en relevant over in deze tijd (hoofdstuk 10)? Opnieuw: zeer leeswaardig, ook voor predikanten die geen speciale missionaire opdracht hebben, maar wel graag helder in beeld krijgen hoe de hedendaagse Nederlander denkt en voelt. Paas heeft de gave om goed te analyseren. Hij betreft relevante bijbelgedeelten

en –noties in zijn benadering, terwijl hij niet pretendeert het laatste woord gesproken te hebben¹. Met andere woorden: hij stimuleert het eigen denken. Waarlijk, een goede eigenschap.

Gelijkheid

Als blijkt van deze waardering wil ik graag op één punt nader op met hem in gesprek gaan. Paas noemt als eigenschappen van de Nederlander onder andere de mentaliteit van gelijkheid en vrijheidsdrang. Ook werkt hij uit dat wij erg gehecht zijn aan onze overlegcultuur en compromissen als een volk van coalities. Typisch Nederlands. Akkoord, ik herken daarin veel (net als Paas zelf). Maar wie is de Nederlander in de 21e eeuw? Ik ben nu een klein decennium actief onder Hindostanen en Pakistanen, christenen, hindoes en moslims. Het zijn nieuwe Nederlanders, die op de genoemde punten duidelijk anders zijn: zij denken vooral in *ongelijke* verhoudingen. De wereld is ongelijk en hiërarchisch ingedeeld en ieder moet zijn rol en plaats in die orde van hoog en laag innemen. Dat betekent dat zij overleg veel minder belangrijk vinden, een machtsingreep soms zeer billiken en veel minder hechten aan gesprek en compromis. Zij komen uit landen waarin veel minder bij wet geregeld is, maar waar weer andere, ongeschreven sociale wetten en banden het leven minder vrij maken dan wij hier ervaren. Hoewel Paas zich wel realiseert, dat ook zij in onze platte land definitief zijn komen wonen¹, krijg ik sterk de indruk dat hij bij de Nederlander toch vooral denkt aan de blanke autochtoon.

Sociale laag

Daar komt dan bij dat hij – in mijn beleving – ook in die groep

blanken nog weer vooral denkt aan de hoger opgeleiden, die welbespraakt mee doen in overlegorganen. Dat vraagt een bepaalde mate van opleiding en dat correspondeert weer met een bepaalde welstand en sociale laag van de bevolking. Maar er zijn veel Nederlanders, die niet aan dat profiel voldoen. Ik denk aan hen, die nog net de basisschool afgemaakt hebben, net boven het minimum leven of van een uitkering, geen 'boek lezen', maar na een avond SBS-6 met een biertje overtuigd concluderen dat zij een fijne avond hebben gehad. Het is niet de sociale laag die je terugvindt in de orthodoxe kerken, met hun sterke cognitieve inslag, maar hij de missionaire doordenking van de Nederlander vormen zij één van de groepen in het diverse geheel.

Gemeentestichting

Paas zegt: je moet je apart richten op aparte groepen. Hij is blij met toenemende aandacht in gereformeerde kringen voor gemeentestichting: "Wanneer wij echter evangelisatie in Nederland weer willen doordenken vanuit een zendingsstandpunt, zal dit thema opnieuw aandacht moeten krijgen. Gemeentestichting zal op de missionaire agenda van de kerken moeten komen. Althans, als wij ernstig nemen dat ook buitenkerkelijke Nederlanders, immigranten, jongeren en allochtonen in hun eigen taal en met hun eigen gebruiken God moeten verheerlijken in de gemeente. Ik ben daarom blij dat dit onderwerp begint te groeien in de belangstelling van gereformeerde kerken".

Ik heb hier mijn vragen bij. In de eerste plaats: liet taalargument is een hard gegeven. Wat heeft het voor zin elke week naar diensten te komen die je niet kan volgen? Nu kun je proberen vertalingen

aan te bieden en daarmee het verschil als een onbewoenselijk feit accepteren. Maar de taalontwikkeling is meer dynamisch dan Paas aanduidt. Migranten die hier lang **blijven**, leren bewust en onbewust meer Nederlands en wat de jongeren betreft valt het taalargument op een bepaald moment weg. Je **kunt** ook proberen invloed uit te oefenen door het **Nederlands** te stimuleren. Ik leid diensten waarin ik eerst **kort** in Urdu spreek en daarna **lang** in het Nederlands. Pakistaanse jongeren zeggen: wij beginnen pas naar uw preek te luisteren als u in het Nederlands begint. **Voor** degenen die moeilijk Nederlands spreken hoop ik dat er een impuls vanuit gaat om Nederlands te leren.

Dieper

Ook de eigen culturele gebruiken worden opgenomen in de ontwikkeling. Ik zie geen probleem in het conserveren van vormen van zang en muziek uit de eigen achtergrond, maar diepere culturele verschillen komen in een veranderingsproces, vooral buiten de kerkelijke situaties van credient en andere gemeentevormen. De relatievorming en manieren van omgang met elkaar gaan via de tweede of derde generatie die migranten **beïnvloeden**. Wie nu door aparte gemeentestichting eigen taal en cultuur van de migranten wil bewaren, loopt het gevaar dat je heel snel de aansluiting met de kerk, wat daarbuiten al niet meer bestaat.

Bijbels-theologisch heb ik er ook mijn vragen bij. Als ik de God van de Bijbel goed begrijp, dan schiep Hij grote vreugde in verscheidenheid-in-de-eenheid. Je ziet het in het huwelijk: juist het verschil trissen man en vrouw moet bouwen aan een sterke

eenheid. **Waar** je probeert aan elkaar gelijk te worden, verzwakt je de band. Je proeft het ook in het spreken over de gaven, en de **kerk** als lichaam. De kerk moet niet een grote gelijkmaker zijn, maar juist de verschillen viëren. Zoals een lichaam werkelijk iets is door de grote verscheidenheid, zo ook de kerk. Als **wij** nu verschillende doelgroepen uit **elkaar** halen, dan haal je de spanning eruit. Dat is mijn grote bezwaar (geworden) tegen aparte diensten voor migranten: de verrijkt elkaar niet. Er wordt dan nooit, vanuit verschillende culturele achtergronden, gesproken met elkaar over hoe je christen moet zijn in Nederland. Want je ontmoet elkaar niet.

Niet te combineren?

Wat ik **hier** vertel uit ervaring met migranten, is exemplarisch voor andere doelgroepen. De orthodoxe gereformeerde kerken zijn sterk bepaald door een selecte sociale groep. Je ziet in onze kerken geen doorsnee van de bevolking. Zelfs binnen deze egale groep kun je verschillen aantreffen die amper te combineren zijn. De eigen Christelijke Gereformeerde Kerken van Paas kennen **hun** gesloten kansen. Onder vrijgemaakten lijkt het ook bijna niet mogelijk elkaar vast te houden nu de verschillen groeien. Als ik zo aan het menselijke van de kerk aandacht geef, kom ik er toe een notie als 'de beperktheid van de kerk' te ontwikkelen. Daarmee bedoel ik dat het m.i. onhaalbaar is om allerlei legitieme varianten van denken en beleven een plaats te geven in de kerk. Je moet dan van bepaalde mensen vragen zich aan te passen aan de dominante stijl. Of, zonder elkaar te veroordelen, uiteen gaan. Geen ruzie, ook geen drang tot eenheid, goede vrienden naast elkaar. Ik zie daar wel wat in. Ik kom mensen tegen

in mijn missionaire werk, die ik als leden van Christus herken, maar van wie ik hoop dat zij **geen** lid willen worden van de kerken. die ik dien. Zij zouden ernstig **lijden** aan de cognitieve, weinig expressieve of hoogkerkelijke kerkdiensten.

Gelijke behandeling

Aan de andere kant bevredigt mij dit niet. Wij kennen God, die hoven ons allen staat, ongeacht onze huidskleur, sekse, psychologische, sociale of economische status. Door Hem worden wij allen gelijk behandeld: vergeving voor ieder, want ieder is zondaar. Vernieuwing door de Geest is nodig voor ieder. Deze boodschap moet uitgedragen worden en hoezeer je rekening houdt met de tijd van nu en de verschillende doelgroepen, de diepe menselijke categorie van zonde, opstand tegen God en vervreemding is universeel. Bovendien, het einddoel is ook gezamenlijk. In de Openbaring krijgen wij visioenen te zien van een bonte menigte die fysiek bij elkaar de **HERE** looft.

Vanuit God gezien kan ik het maar moeilijk accepteren als wij ons zouden neerleggen bij de beperktheid van de kerk. Het haalt de spanning eruit – en dat is eigenlijk nog te menselijk gezegd. Is het geen vorm van gebrek aan vertrouwen? Vertrouwen dat Gods Geest juist werken wil **in** en met die verscheidenheid; en vertrouwen dat Gods Zoon onze onmacht en blunders op dit vlak wil vergeven en ons zo weer tot nieuwe inzet stimuleren wil.

Drie-eenheid

Het is zeer gereformeerd (in tegenstelling tot de evangelische richting, met dopers trekken) om het scheppingswerk van God de Vader serieus te nemen en

dus is het legitiem om aandacht te vragen voor het menselijke in de kerk. Vanuit de goddelijke drie-eenheid gezien kan er geen spanning zijn tussen het scheppingswerk van de Vader, het verlossingswerk van de Zoon en het vernieuwingswerk van de Geest. In de visie op zending en evangelisatie in Nederland moet dat alles worden betrokken. Het valt nog niet mee dat op een consistente manier te doen.

Het is echter wel erg nodig. Ik ben erg blij dat Stefan Paas ons daartoe stimuleert met zijn nieuwe boek. Ik hoop dat u als lezer van dit artikel hetzelfde plezier als ik zult ervaren bij het door-nemen van Paas' bijdragen.

Ds. A.S. van der Lugt is predikant van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam Stad

¹ Stefan Paas, *Jezus als Heer in een plat land*. Op zoek naar een Nederlands evangelie, Boekencentrum Zoetermeer 2001. De prijs van het boek is 16 euro. Het citaat staat op p. 100

² Zie bijvoorbeeld a.w., p. 82-83

³ a.w., p. 129: "Ik beschouw dit als een eerste aanzet – meer niet – tot een inculturatie van de orthodoxe theologie".

⁴ a.w., p. 129: "Daarbij wil ik me concentreren op het Nederlandse ideaal van gelijkheid en persoonlijke vrijheid, omdat dit zaken zijn die in vrijwel elke studie over dit onderwerp terugkomen en tevens omdat ik ze zelf in sterke mate herken".

⁵ a.w., p. 45: "Wie zijn de onbereikte groepen? Vooral de intellectuelen en de armen, maar ook de islamitische landgenoten".

⁶ a.w., p. 59

Besef van zonde

Moet je eerst sterk doordrongen zijn van je zonde voor je naar Christus kunt gaan? Over die vraag schreef ds. C. Harinck, predikant van de Gereformeerde Gemeente te Terneuzen in zijn boek *De toeleidende weg tot Christus*. In een bespreking daarvan in *De Wekker* (18 januari) merkt prof. dr. J.W. Maris op:

De vragen die aan de orde komen zijn intussen van groot belang. Ook in de prediking in onze kerken zal de ernst van het zondaar-zijn aan de orde moeten komen. Gods wet moet spreken, ook als bron van zondeken-nis.

De plaats daarvan mag echter niet worden beperkt tot het begin van het geestelijk leven. Wanneer tot zijn recht komt, zoals Calvijn benadrukt heeft, dat het wezen van het geestelijk leven en van de verlossing, te vinden is in de gemeenschap met Christus, dan hoort vooral in dat kader over de plaats van wet en evangelie te worden nagedacht. Christen-zijn komt nooit het zondaar-zijn voorbij. Maar dan niet slechts op de manier van de bekommerde, die maar geen houvast ontvangt over zijn deelhebben aan de rechtvaardiging in Christus, maar op de manier van de afsterving van de oude mens en de opstanding van de nieuwe. Ellende, verlossing en dankbaarheid zijn nooit afzonderlijk aan de orde, maar altijd in samenhang met Christus, en daarom met elkaar.

Er kan variatie zijn in de manier waarop we over de dingen spreken. Ik ben ervan overtuigd, dat er minder reden is over een toeleidende weg tot Christus te spreken dan ds. Harinck doet, juist vanwege de soevereiniteit van het werk van de Heilige Geest, die met de toezegging van

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

het heil komt, nog voor van enige diepgang in ons besef van zonde sprake is. De term geeft al mis-verstand. In niet Christus Zelf dè weg? Maar in veel stem ik van harte met hem in, omdat hij zich vooral oriënteert op wat de Here zegt.

Dat het zondaar-zijn, het diepe besef van onze verlorenheid door eigen schuld, en van wat genade is, aan de orde komen in de prediking, en in onze gebeden, dat mag wel eens extra worden benadrukt.

Genade, verlossing, rechtvaardiging, ze zijn onverdiend!

Wegwijs

Gereformeerde Bijbelstudiebond

U zoekt betrouwbare
 bijbelstudies?

Kijk op
www.bijbelstudiebond.nl
 <<http://www.bijbelstudiebond.nl>>

Administratie Gereformeerde Bijbelstudiebond
 Postbus 7, 9780 AA Bedum
 Tel. 050-3013636
 e-mail: administratie@bijbelstudiebond.nl

(n.a.v. de jubileumuitgave van hef LVGS)

Jannie en Henk zijn er nog niet uit. Zullen ze Jaap na de basisschool naar hef gereformeerd voortgezet onderwijs sturen, of naar de christelijke school in de buurt? De verhalen over de gereformeerde school zijn niet onverdeeld positief. Op die school schijnt ook aardig gevloekt te worden. Ze hebben daar ook kluisjes om diefstal van eigendommen van kinderen te voorkomen. De sfeer op school schijnt ook niet altijd even leuk te zijn. Bovendien moet Jaap wel bijna twee uur per dag reizen om heen en terug naar de gereformeerde school te gaan. En de christelijke school hier in het dorp? Daar horen ze wel veel positieve geluiden over. Ze doen ook aan kerstwijdingen enzo. Er staan zelfs enkele gereformeerde leerkrachten voor de klas. Bovendien heeft Jaap al een aantal jaren gereformeerd onderwijs gehad op de basisschool. Het lijkt ons best goed hem nu wat weerbaarder te laten worden op een algemeen christelijke school. Wij hebben zelf vroeger ook niet op een christelijke school gezeten, en zijn wij er nu zo slecht uitgekomen?

Voor Christa en Wim is het echt geen enkel punt. Natuurlijk gaaf Nynke naar de gereformeerde school verderop. Als je zou vragen: "Waarom?" Dan zou je hef simpele antwoord krijgen: "Daarom!.. En later als aanvulling: "Iedereen van onze kerk doet toch zeker zijn kinderen naar de gereformeerde school. Je zou er eerder vragen over krijgen, als je het niet deed, Ik vind dat normaal." En waf vind je dan van de christelijke school hier in het dorp? Geen idee, nooit over nagedacht.

Veel ouders staan op dit moment voor de definitieve beslissing: Waar gaat ons kind na de basisschool naar toe? Wat voor afwegingen maak je dan? Zijn je argumenten verstandelijk of laat jij je voornamelijk door je gevoel

leiden? Probeer vooraf eerlijk tegen jezelf te zijn in de argumentatie. Welke plaats heeft het gebed? En angst staat bijvoorbeeld niet bekend als de beste raadgever.

Met is trouwens wonderlijk dat

juist ouders van leerlingen buiten onze kerken bijzonder enthousiast zijn over 'onze' scholen. Terwijl er bij ons door veel ouders heel kritisch mee omgegaan wordt. Zijn we te veel verwend? Als je elke dag taart eet, is de bijzonderheid er gauw vanaf.

Als je elke dag taart eet, is de bijzonderheid er gauw vanaf.

Meestal blijkt de schoolkeuze trouwens het lastigst bij een oudste en een jongste kind uit een gezin. Ze lijken beiden nog zo klein voor zo'n verre reis. De middelsten hobbelen vaak wel achter de oudsten aan. De vraag is feitelijk wel bij elk kind aan de orde: Zou je het wel aandurven in gebed om je kind verder weg te sturen? Kun je nog wel dankbaar zijn voor gereformeerd (voortgezet) onderwijs? Voor ouders die met deze afwegingen zitten is er iets moois verschenen. En nog wel van een jarige.

Jarig

Als je jarig bent, krijg je cadeautjes. Als blijk van dankbaarheid en ter verhoging van de feestvreugde ga je vervolgens zelf trakteren. Maar een jarige die trakteert en daarbij waardevolle cadeaus weggeeft, dat is een bijzonderheid. Toch komt het voor. Het LVGS, het Landelijk Verband van Gereformeerde Schoolverenigingen, populairder gezegd de hesturenbond van het gereformeerde onderwijs, bestond vorig jaar 50 jaar. Een

eerbiedwaardige leeftijd. Van deze kant in de eerste plaats van harte gefeliciteerd met het jubileum. Een halve eeuw besturenbond waarin heel wat gepasseerd en gepresteerd is op het gereformeerde onderwijsterrein. Wat een ontwikkelcijn: In 1951 begonnen als vrijwilligersorganisatie met enkele gereformeerde streekscholen voor lager onderwijs, naar een eigen kantoor met een school voor Gereformeerd Hoger Beroepsonderwijs, gereformeerde middelbaar (beroeps) onderwijs, meer dan honderd gereformeerde basisscholen, een vijftal scholen voor speciaal onderwijs, een 'eigen' schoolbegeleidingsdienst en een administratiekantoor (Concent). Een lijstje niet om jezelf op de horst te slaan, maar de Here God ootmoedig voor te danken. In een land waar de ontkerstening om zich heen sloeg, mocht het gereformeerde onderwijs groeien en bloeien. En dat ondanks onszelf! Wat tot stand kwam, kostte bloed, zweet en tranen. Het ging gepaard met veel moeite en leed. En juist op dit moment vraagt het LVGS zich, met rns, af: moeten we wel op deze voet verder? Moet het gereformeerde onderwijs wel specifiek vrijgemaakt onderwijs blijven? Deze vragen tonen aan dat onze vijftig-jarige nog niet bepaald vastgeroest is. Anderzijds kan een dergelijke vraag ook vanuit een midlifecrisis opgekomen zijn. Zo van: waarom ben ik er eigenlijk, en was dit nu alles? De indruk bestaat niet dat dit het probleem van de jubilaris is.

Gereformeerd blijven?

Wat in elk geval wel duidelijk mag zijn bij deze vragen is dat het LVGS voluit wil blijven gaan voor gereformeerd onderwijs. Alleen, zo vraagt men zich daarbij af, moet die vorm van inrichting van onderwijs beperkt blij-

ven tot het vrijgemaakte deel van onze bevolking? Als je naar de relatie tussen verschillende kerkgenootschappen kijkt, hebben de vrijgemaakte en christelijk gereformeerde kerken tegen elkaar uitgesproken dat men elkaar wederzijds erkent als gereformeerde kerk. Zou het dan geen logisch gevolg zijn als ook het gereformeerde onderwijs christelijk gereformeerde ouders en leerkrachten een vol-

Moet het gereformeerde onderwijs wel specifiek vrijgemaakt onderwijs blijven?

waardige plaats laat innemen op de scholen? Dat betekent, praktisch gezien: christelijk gereformeerde ouders kunnen voluit lid en/of bestuurslid worden van de gereformeerde schoolverenigingen en de leerkrachten met die kerkelijke achtergrond kunnen een hennocming krijgen op deze scholen. Daarmee raakt het onderwijs zijn eigenheid niet kwijt. Het blijft voluit gereformeerd onderwijs, zeker als we zeggen dat in de beide kerken hetzelfde beleden wordt. We mogen deze beweging dan zelfs zien als een van de zegeningen van deze tijd. Er wordt zo meer zichtbaar van de eenheid van het lichaam van Christus.

Anderzijds zou je de vraag kunnen stellen of het LVGS hiermee niet voor de muziek uitloopt.

Moet er niet gewacht worden tot er van een werkelijke kerkelijke eenheid sprake is? Aan de andere kant: op sommige plaatsen is het feitelijk al zo ver. Alleen landelijk lopen we nog wat op de ontwikkelingen achter. Je moet als besturenbond wel beseffen dat je onomkeerbare beslissingen neemt.

Een vervolgvraag is natuurlijk onvermijdelijk: en de nederlands gereformeerden dan? Juist zij stonden en staan ons het meest

nabij. We hebben ze in de jaren zeventig - we moeten het met schaamrood op de kaken erkennen - in een aantal gevallen zelf buiten de deur gezet. Anderen voelden uit zichzelf wel aan dat ze in het gereformeerde onderwijs niet meer welkom waren. En op sommige plaatsen is inmiddels de wederzijdse erkenning tussen deze kerkgenootschappen weer uitgesproken. Dat kan nel zo min zonder gevolgen blijven, als bij de christelijk gereformeerden.

Uit deze zaken blijkt dat de LVGS een beweging in gang heeft gezet, waarvan ze zelf het einde ook nog niet kan overzien. Wat we samen wel zien is dat het onderwijs 'typisch vrijgemaakt' zal moeten blijven. Dat wil zeggen, onderwijs dat alleen wil buigen onder het geweldige verlossingbrengende Woord van God. (zie de artikelen van B. Luiten over dit onderwerp in de Reformatie jrg 77 no 14 en 15) Betekent de vraag van het LVGS dat men het gereformeerde onderwijs feitelijk aan het uitverkopen is? Daar lijkt het gelukkig totaal niet op. Men wil er juist voor blijven gaan, maar men wil de zegeningen delen met anderen die op dezelfde geloofsbasis staan.

We mogen deze beweging dan zelfs zien als een van de zegeningen van deze tijd.

Laten we wel bedenken: gereformeerd onderwijs is niet afhankelijk van een LVGS, al heeft ze daar tot nu toe een meer dan waardevolle bijdrage aan geleverd. Ook het LVGS is voor de komende vijftig jaar volledig afhankelijk van Gods zegen en nabijheid. Daarom vragen de voorstellen van de gereformeerde besturenbond een inhoudelijke discussie, waarbij het gevoel op de tweede plaats moet

komen. Laten we argumenten wegen hij het licht van Gods Woord.

Het cadeau Titel en inzet

Te midden van al die discussies, die soms hoog kunnen oplopen, bereidde het LVGS voor zijn leden een geschenk voor: 'De fluit in het venster'. Met als ondertitel '50 jaar gereformeerd onderwijs'. Het boek dankt de titel aan een gedenkboekje van een christelijke school te Baambrugge uit 1934, "Het is niet de mens die het kan. Het is de Geest des Heeren, die het doet, vaak door middel van mensen. De school maakt de fluit; **legt** die in het **venster** en als dan de Heilige Geest komt, dan ruist het lied van lof en aanbidding." Het boek zet in met een prachtig gedicht van Koos Veeffkind. Het gedicht staat dicht naast psalm 139. Het beschrijft het wonder van het ontstaan en het zijn van de mens. Dat wonder krijgt perspectief bij het licht van Gods **almachtige** Scheppershand en zijn onuitsprekelijk grote genade.

De inhoud

Daarmee is de toon van het boek gezet. Op heldere wijze wordt de visie op gereformeerd onderwijs uiteengezet. Dat wordt bereikt door de volgende thema's langs te gaan:

- verbondenheid met God
- de geest van onze tijd
- de christelijke geest
- identiteit en doel.

In het boek komt naar voren hoe mensen in deze tijd staan. Met name ook hoe zij die hun vertrouwen op de Here stellen, willen leven. Duidelijk wordt uiteengezet wat daarbij het eigene is van het gereformeerde onderwijs. In een van de hoofdstukken wordt een inhoudelijke vergelij-

king gemaakt van het gereformeerde onderwijs naast het reformatische, het evangelische en het algemeen christelijke onderwijs. Van al deze richtingen wordt het eigene beschreven. Er wordt daar een objectieve doorblik gegeven. Verder wordt er een duidelijke positie keuze gemaakt.

Het boek wordt afgesloten met een literatuurverwijzing en verder een **foto** van het gebouw van elke bij de LVGS aangesloten gereformeerde school.

Keuzes maken

We leven in een tijd waarin mensen graag mondig willen zijn. En men wil op een mondige wijze zijn eigen keuzes maken. Je gaat niet klakkeloos in 'het spoor der vaderen', alleen al omdat het 'het spoor der vaderen' is. Dat is op zichzelf een positieve ontwikkeling. Eigen keuzes maken betekent in veel gevallen ook bewuste keuzes maken. De dingen niet uit 'sleut of bijgeloof' doen. Mondigheid hoeft op zichzelf niet verkeerd te zijn. Het is alleen wel jammer als de mondigheid slechts gebaseerd is op het goede gevoel dat men over iets heeft. "Ik heb daar een goed gevoel over en dan is het goed". Het ontbreekt dan op een aantal punten simpelweg aan de werkelijke kennis van een onderwerp. En toch kan men in dat geval van zijn mondigheid op een onbescheiden manier gebruik maken. Je kunt je hier allemaal wel eens aan bezondigen.

Gereformeerde ouders in Nederland verkeren in de luxe positie dat er een vrijwel dekkend net van gereformeerd basisonderwijs over Nederland ligt. Toch maakt nog lang niet iedereen daarvan

gebruik. Dat wordt nog sterker naarmate de school verder weg ligt. En dat geldt in veel gevallen voor het gereformeerde voortgezet onderwijs. En dat is zeer jammer te noemen. Men ziet dan echt de rijkdom en het bijzondere van het gereformeerde onderwijs niet meer. Men heeft daar dan geen 'geen goed gevoel over' om wat voor aanleiding dan ook maar. En dat ontbreken van het goede gevoel is vaak ontstaan uit verhalen van anderen, die één of andere negatieve ervaring achter de rug hebben. En je kunt negatieve ervaringen opdoen op de gereformeerde school. Want ook daar werken gewone mensen en die mensen kunnen falen, ook al zijn ze gereformeerd. Het is jammer dat men op grond van die signalen of incidenten een verstrekkende, maar vaak wel

armoedige beslissing neemt. Men had zich dan beter eerst meer kunnen verdiepen in de rijke inhoud van het gereformeerde onderwijs. Men roept tegenwoordig **wel** vaak hard over de kwaliteit van het onderwijs – en terecht mogen ouders de school daarop attenderen –, maar schakelt men daarin de Factor 'identiteit' niet totaal uit?

We zouden elkaar als ouders best eens vaker de vraag mogen stellen: "Waarom stuur jij je kinderen naar de gereformeerde school? Of juist, waarom doe jij het niet?" En dat niet als dooddoener of om elkaar eens de oren te wassen, maar uit warme bewogenheid met elkaar. Ieder schoolbestuur moet m.i. deze vragen zelfs aan elke ouder stellen, ongeacht kerkelijke achtergrond. Net zoals het bestuur die vraag stelt aan de leerkrachten in sollicitatie- en welbevindingsgesprekken: "Waarom werk jij aan

de gereformeerde school en waar laat je dat in doorklinken? Hoe merken de kinderen dat aan je?"

Het kan aan de andere kant helaas ook zo zijn dat een gereformeerde school zich van haar identiteit afmaakt. "Als de naam maar op de gevel staat... En we gaan immers allemaal naar dezelfde kerk, dus dat weten we liet toch **wel** van elkaar." Dat is niet voldoende reden om liet onderwijs gereformeerd te noemen. Binnen het onderwijs zullen de medewerkers er voor moeten gaan een bewuste verstaalslag te maken van Identiteit naar de praktijk van alledag. Gelukkig is het gereformeerde onderwijsveld daar op veel plaatsen ook actief mee bezig.

Beoordeling cadeau

Je mag **een** gegeven paard niet in de mond kijken. En dat geldt misschien nog wel dubbel en dwars voor een cadeau, waarop een jubilaris trakteert. Maar je kunt er niet over zwijgen, als je iets waardevols hebt gevonden. En dat is hier het geval. Wie zich wil verdiepen in het eigene van het gereformeerde onderwijs, wie het onderwijs aan zijn kinderen serieus neemt (en wie zou dat niet willen), zal kennis moeten nemen van de inhoud van dat onderwijs. Maar **ook** als je zeker wilt weten wat je mist, of in elk geval niet wilt voor je kind. Wat niet past bij jouw opvoeding thuis. Voor een ieder die zo voorgesorteerd staat, heeft dit boek veel te bieden. Echte wezenlijke informatie in heldere eenvoudige taal. Een welgemeend compliment aan de schrijver G.J. van Middelkoop. Dit boek is voor iedere geïnteresseerde ouder goed te bevatten. Het leest makkelijk. Het is overzichtelijk ingedeeld. Het heeft een prettige bladspiegel. Je kunt door de inhoud feitelijk

een soort vergelijkend warenonderzoek doen op het gebied van de identiteit van het onderwijs. Nogmaals, het LVGS staat al jarenlang voor kwaliteit, ze laten dat bij hun jubileum ook weer zien door een stuk kwaliteit cadeau te geven!

Echte wezenlijke informatie in heldere eenvoudige taal.

Daarom niet alleen LVGS gefeliciteerd, maar ook lezers gefeliciteerd met zo'n geschenk. Een positieve bijdrage aan de discussie die men zelf aangezwengeld heeft. Iedereen die iets met gereformeerd onderwijs te maken heeft moet dit gelezen hebben. Zeker als je in deze dagen zinvol mee wilt praten op je eigen school over de eigenheid van het gereformeerde onderwijs. Als je dit boek leest bepaalt het je (als ouder, of bestuurder en als leerkracht) weer eens bij de rijkdom die we in dat onderwijs gekregen hebben. Misschien een idee voor het schoolbestuur om in elk geval elke leerkracht cadeau te doen? Voor de prijs hoeft je het niet te laten!

N.a.v. 'Een fluit in het venster' door G.J. van Middelkoop.
Uitgave: Concent/LVGS.
Aantal pagina's: 116
Prijs: € 5,-

Jetze J.D. Baas is directeur van een gereformeerde basisschool en mede-hoofdredacteur van het opvoedingstijdschrift "Aan de hand"

Persbericht

Landelijke bijeenkomst SamenwerkingsOverleg

Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde Kerken, alsook Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, die plaatselijk samenwerken, ontmoeten elkaar twee keer per jaar om elkaar te bemoedigen en om van elkaars ervaringen te leren.

Het gaat **om** informeel overleg en niet om een kerkelijke vergadering.

De kerken nemen deel aan dit overleg met één of twee vertegenwoordigers.

Alle kerken die plaatselijk samenwerken zijn van harte welkom, **ook** die dat nog niet doen maar graag zouden willen.

Het eerstvolgende overleg vindt plaats op D.V. woensdag 17 april in 'De Rank'. Nijmonde 2, Nieuwegein, aanvang 19.30 uur.

Voor informatie: J.H. Bosman, e-mail: swo-bosman2@freeler.nl, tel. 0172 - 588909.

Lied van de week 21 april:

Voor zondag 21 april staat gezang 316 uit het Liedboek voor de Kerken op het rooster. Dit lied is al eerder aan bod geweest. Een bespreking heeft gestaan in De Reformatie, jaargang 75, nummer 31.

boekbespreking

Ooit heeft iemand vele jaren geleden gesteld dat het een goede zaak zou zijn dat het antirevolutionaire volksdeel elke winterperiode de geschriften van *Groen van Prinsterer* ging lezen en herlezen. En dan gold met name diens *Ongeloof en Revolutie* tot de verplichte lectuur. Principes moest je kennen om ze te kunnen toepassen en handhaven. Welnu, er staan weer diverse hoeken op onze lijst en daarmee kan de echte lezer deze winter - stel dat hij zich eens geen raad weet met de tijd - weer uren en dagen vooruit. En... Groen van Prinsterer met 'zijn' antirevolutionairen staan ook voor deze hoekenrevue genoteerd. Maar we zetten ons overzicht op in chronologische volgorde. Daarom graag eerst uw aandacht voor iemand uit de 2de eeuw: Irenaeus van Lyon.

Mag ik u Irenaeus even voorstellen? Hij was een Griekse christen die als jonge man in Smyrna (Klein-Azië) de marteldood van bisschop Polycarpus heeft meegemaakt; telt jaartal is niet zeker: vroeger nam men 155 of 156 aan, later 167 of 168 en een enkele onderzoeker heeft het over 177. Maar dat laatste lijkt het minst waarschijnlijk, want dan is Irenaeus lid en (zelfs) presbyter van de kerk van Lyon (Zuid-Gallië) en is hij door zijn gemeente naar Rome afgevaardigd om daar in de kerkelijke strijd met de groep van de Montanisten (de vroegste 'Pinkstergemeenten') tussenbeide te komen. Rij zijn terugkeer in 178 wordt Irenaeus bisschop

van Lyon, nadat zijn voorganger, de stokoude Photinus - ook al - de marteldood was gestorven. Irenaeus staat midden in het kerkelijke leven en neemt zijn positie duidelijk in, met name tegenover de gnostiek die in zijn dagen de kerk dusdanig trachtte te beïnvloeden dat het zicht op Jezus en op Zijn verlossingswerk in de schemering van het menselijke denken kwam te staan. De gnostiek immers leerde dat het diepste menselijke 'ik' één was (of moest worden) met het goddelijke. En als de mens zich die eenheid bewust was geworden, had hij deel aan de verlossing uit de 'boze wereld'. Wel, deze leer is in al haar facetten flink bestreden door Irenaeus. Over de man en zijn dienst aan de vroege kerk schreef niemand minder dan dr. Eginhard Meijering (1940) als kenner van de oudste geschiedenis van de kerk een heel informatief boek dat zich bijzonder goed lezen laat. Niks geen geleerderdoenerij, het is juist de eenvoud van het verhaal dat de lezer blijft boeien, tot de laatste bladzij. Zelfs geen notenapparaat of literatuurverwijzing krijgt men voorgeschoteld. En toch proef je het authentieke van Meijerings uiteenzetting!

N.a.v.: Eginhard Meijering, *Irenaeus. Grondlegger van het christelijk denken*. Uitg. Balans bv, Keizersgracht 117, Amsterdam. Omvang 232 blz.; prijs € 18,-. ISBN 90-5018-453-7.

Aurelius Augustinus is hij velen bekend om zijn *Confessiones* en zijn grote werk *De Stad van God*. Maar hij heeft ook veel preken gehouden en daarvan zijn er - op wonderlijke wijze - ook diverse van bewaard gebleven. Een inleidende commentaar op de Bergrede (Mat. 5-7) is onlangs uitgegeven onder de titel *Her huis op de rots*. Van die rede van Christus zegt Augustinus in zijn eerste 'hoek': "Wie deze toespraak verstandig en met toewijding bestudeert, zal daar op het gebied van de hoogste morele normen volgens mij de volmaakte christelijke levensstijl aantreffen." Want volgens Christus zelf, aldus Augustinus, lijkt ieder die deze Zijn woorden hoort en doet op iemand die zijn huis houdt op de rots? Het werk bevat een hele reeks praktische wijsheid om voor Gods aangezicht te leven midden in een verleidelijke, zondige wereld.

Nu is de tekst van deze commentaar op een heel zorgvuldige manier uit het Latijn vertaald in hedendaags Nederlands door twee medewerkers van het in 1989 opgerichte Augustijns Instituut te Eindhoven. Zij geven van hun werkwijze dan ook een heldere verantwoording. Als men dan bedenkt dat Augustinus deze commentaar al op jonge leeftijd schreef - nog voor hij in 396 bisschop van Hippo werd - raakt men zonder meer vol eerbied voor de krachten van Gods Geest die gewerkt hebben in het leven van iemand die - bijna verloren - toch bekeerd was nadat zijn moeder nog maar één ding wist: hem alleen nog maar aan de

Almachtige opdragen. Hoe sterk is deze God: een Rotc om op te bouwen...!

N.a.v.: Leo Wenneker en Hans vitn Reisen (red.), *Aurelius Augustinus: Het huis op de rots*. Uitg. Ambo, Keizersgracht 630, Amsterdam. Omvang 232 blz.; prijs € 29,50. ISBN 90 263 1h45 3.

Dan richten we onze blik nu op *Philippus Melanchthon en Wolfgang Musculus*: twee reformato-
rische persoonlijkheden die beide in 1497 zijn geboren, maar bij velen wat op de achtergrond zijn blijven staan. Wie tot nu toe eigenlijk alleen maar belangstelling had voor de hoofdpersonen van de Kerkhervorming van de 16de eeuw, ontdekt vroeg of laat toch wel dat er heel wat boeiende mannen een 'nevenrol' speelden die elk voor zich verantwoordelijk zijn voor diverse schakeringen in het beeld van de grote reformatie. Maar waarom ze bij velen niet zo bekend zijn? Melanchthon betekent zoiets als 'zwarte aarde' (Schwarzerdt) en Musculus is een latinisering van de naam Müslin. Nou niet direct namen om van onder de indruk te komen.

Maar als je het geluk hebt dat beide hier genoemde personen in een goed verhaal in onze eigen taal aan de lezers worden voorgesteld, dan kunnen we gewoon weer vooruit. Dan is alleen nog de naam van de man die erover sprak en schreef van belang. Hij geeft ons een prima garantie dat het geheel uitstekend verantwoord is. De auteur is namelijk prof. dr. H.J. Selderhuis, die zijn lezingen in twee boekjes liet verschijnen nadat hij de tekst had voorgedragen voor een Apeldoornse Schooldag, voor een gezelschap kerkhistorici en voor de gemeenschap van de Christelijke Gereformeerde Theologische Universiteit.

Hartelijk aanbevolen voor de eerste of een vernieuwde kennismaking.

N.a.v.: H.J. Selderhuis, *Oecumenische ecclesiologie. Ideale kerk en ideale overheid in de theologie van Wolfgang Musculus*. Uitg. T.U. Apeldoorn 1999. Omvang 39 blz. Prijs € 6,- (excl. portokosten). TSNR 90-75847-08-4.
En: Melanchthon. *Zijn betekenis voor het protestantisme en Melanchthon en de Nederlanden in de 16e en 17e eeuw*. Uitg. T.U. Apeldoorn. Omvang 46 blz. Prijs: € 6,- (excl. portokosten). ISBN 90-75847-09-2

De Puriteinen worden u voorgesteld door drie Nederlandse kerkhistorici. Eindelijk verscheen er weer eens een in het Nederlands gesteld standaardwerk over het Puritanisme. Het driemanschap W. van 't Spijker, R. Bisschop en W.J. op 't Hof heeft een belangwekkende poging ondernomen om de Nederlandse protestanten te laten kennismaken met Engelse en Schotse (en later Amerikaanse) geestverwanten die een sterke eigen inkleuring hebben gegeven aan hun reformato-
rische identiteit. Bisschop heeft de niet gemakkelijke taak vervuld om een beknopte geschiedenis van het zo breed vertakte Puritanisme te schrijven in zo'n 100 bladzijden. Na twee keer lezen weet je dan ongeveer de vaak de als heel genuanceerd bekend staande weg. Van 't Spijker biedt een overzicht van de belangrijkste theologische kenmerken van het Puritanisme, aan de hand van het optreden van diverse van hun voorgangers, waaronder Richard Baxter, John Owen en ook John Bunyan. Daarbij worden ook thema's als verkiezing en zelfonderzoek belicht. Tenslotte biedt Op 't Hof een beeld van de inter-

ationale invloed van de Puriteinen, met name in Nederland, maar ook in andere landen op het vasteland van Europa. Hun invloed is als duurzaam te beschetsen. En ieder meelevend en meelezend kerklid weet van de nog steeds gaande discussies over de invloed van het puritanisme in de gereformeerde kerken vandaag. Wie reeds uitgekeken is op de algemeenheden kan nu voor de gewenste nuances prima terecht bij de studies van dit driemanschap. Van harte aanbevolen!

N.a.v.: W. van 't Spijker, R. Bisschop, W.J. op 't Hof, *Het puritanisme. Geschiedenis, theologie en invloed*. Uitg. Boekencentrum Zoetermeer 2001. Omvang 414 blz. Prijs: € 31,75. ISBN 90-239-0478-8.

De recensent, drs. H. Veldman, is kerkhistoricus en woont in Zuidhorn.

DE START VAN DE GENERALE SYNODE ZUIDHORN-2002

H. Veldman

Synode-impressies

Psalm 48 in de bidstond

Ik heb wat met psalm 48. En dan vooral met vers zes van, jawel, de oude berijming. Dat klinkt zo: *Want deze God is onze God, Hij is ons deel ons zalig lot, door tijd noch eeuwigheid te scheiden ter dood toe zal Hij ons geleiden.*

Ik schrijf het lied nog, altijd zo uit liet hoofd op. Hoe dat komt? Heel simpel: Het was Tiet eerste psalm-versje dat ik vroeger op de lagere school leerde. En dat vers – in de eerste klas leerden we eerst de vier-regelige psalmverzen – dat is niet meer wég te denken uit mijn leven. Op bepaalde momenten van de dag heb ik het zó weer voor me. **Het** gaat steeds verder met me mee. En dat is mooi! **Ook** al is er intussen een nieuwe berijming over heen gegaan, waarbij – misschien jammer voor de kinderen uit jaargroep-3 – geen vierregelig vers over bleef. En nou uitgekend die tekst, d.w.z. de slotwoorden van de onberijmde psalm 48, wordt mij weer eens helemaal uitgelegd tijdens de bidstond voor de synode van Zuidhorn, 5 april 2002.

Ds. P. Groenenberg (Ermelo) ging voor in die gebedsdienst en hij bracht zijn boodschap echt pastoraal en to-the-point over. Zowel voor de afgevaardigden naar de synode als voor al die andere kerkleden: vele honderden broeders en zusters waren uit alle delen van het land aanwezig in De Rank te Zuidhorn. Ook de burgemeester van Zuidhorn, mr. L.J. Klaassen gaf met zijn vrouw acte de présence. We zongen over de kerk (psalm 122), maar dat kon-

den we alleen omdat we wisten van de God van de kerk. En **wat** Hij gedaan heeft voor Zijn volk. Twee onmisbare zaken uit psalm 48, *vastheid* en *veiligheid*, liggen vast in de handen van de Koning der kerk. Hij deelt die uit aan een kerk, een volk, dat naar Hem vraagt. Dus kan zingen niet zonder bidden. En na het bidden mag je weer zingen van Gods trouw en van Gods verbond!

Traditie en vernieuwing

Door op God te letten en Hem de eer te bewijzen, kan de kerk stijgen boven het altijd weer opduikende dilemma van traditie en vernieuwing. In de preek gaf ds. Groenenberg aan dat wij geen vastheid en veiligheid vinden in de traditie: het gaat niet goed met de kerk als die alleen haar heil zoekt in de vormen van vroeger. Maar net zo min zal het een kerk welgaan als ze zich alleen maar richt op vernieuwing. Want ook dan gaat het alleen maar om de vorm, nu dan 'moderne vormgeving' - en daarmee klaar... Nee dus. Maar wat dan wel? **Wát** geeft vastheid. **wát** is de veilige koers van de kerk? Die is er als de kerk zich met al haar leden diep verootmoedigt voor de Here God en zich vervolgens alleen maar op Hem richt in heel haar Beven. God alle eer geven, want Hij is het waard. En zo wordt er een **vorm** geboren die past bij de eredienst van ons hele leven. En in die levenslange eredienst – een zaak dus van dagelijkse liturgie – volsta je niet maar wat makkelijk met een oude vormgeving (die overigens best wel zinvol kan zijn op sommige

momenten). En je raakt niet zomaar uit balans als je met nieuwe vormen aan het werk gaat. Wij zeggen het de Bijbel na: Onze God troont op de lofzangen van Israël – en daar moet de kerk van 2002 en volgende jaren zich goed van bewust zijn. Liturgie mag geen versleten jas worden. Maar **ook** trekken we niet bij elke temperatuurwisseling een anders gekleurd jack aan. Dan geef je toe aan modegrillen. En niet **aan** de voor God aangename eredienst. Tussen haakjes: er werd veel gezongen in de gebedsdienst en dat klonk mooi. Het was een liturgisch zeer verantwoorde samenkomst.

Bidden om de leiding van de Geest

In het eerste gebed werd vrijdagavond de nood van de wereld aan de Here voorgelegd. Dat gebeurde na voorlezing van 1 Timoteüs 2:1-4, waarin de apostel Paulus de gemeente oproept om te bidden voor alle hoog geplaatsten. Om een stil en rustig leven, voor vrede, gerechtigheid, vrijheid, liefde – en wat heeft de Here God veel in Zijn voorraadschuren. Maar de nood van de wereld is in de eerste plaats wel dat men het niet meer van God verwacht. Als alle mensen eens 'tot erkentenis der waarheid zouden komen'... Na het lezen van Hand. 20:28-32 werd een tweede gebed uitgesproken: voor de kerk en het werk dat de synode te doen krijgt. Dat werk gebeurt in een tijd van veel verwarring, van veel Woordverlating. Daarom is het van fundamenteel belang dat de kerk blijft staan op

het fundament van Gods Woord. Dat zal voor haar zelf én voor de wereld alleen maar goed zijn. Het gebed van de voorganger werd overgenomen door de gemeente; dat zong de bede om de Geest (Gez. 38):

Schenk door uw Geest, die sterke macht,

De krachten voor het werk dat wacht;

Geef dat wij vurig keer op keer

Bedacht zijn op uw grote eer.

Een morgengebed op zaterdag

De opening van de synode is geen formaliteit, maar een voluit geestelijk gebeuren met opnieuw de belijdenis van de afhankelijkheid van God in het middelpunt. Artikel 29 van de Kerkorde zegt: "Bij de opening en de sluiting van alle vergaderingen zal de Hese met gebed en dankzegging aangeroepen worden". In een liturgische vormgeving die daar alle ruimte aan gaf, werd de eigenlijke opening van de synode verzorgd door de preses van Zuidhorn, ds. T.K. van Eerden. Gods Woord en ons gebed en lied markeerden de orde van deze opening. Dat was de start van de generale synode op zaterdagmorgen 13 april 2002, Anno Domini.

Het aansturen van de synode

Om in een vlot tempo en ook nog in goed orde alle agendapunten te bespreken kiest een synode enkele bestuurders, in kerktaal 'leden van het moderamen'. De verkiezing liep tamelijk vlot. In volgorde kozen de synodeleden uit hun midden de volgende broeders: ds. P. Groenbergen, preses; dr. E.A. de Boer, assessor (= plaatsvervangend preses); drs. J. de Vries scriba I en drs. H. van Veen scriba II. De laatste twee moeten leiding geven aan het secretariaat: de post, de notulen, de publicatie van besluiten, in de richting van zowel alle kerkleden die een brief naar

de synode schreven als aan de 'buitenwacht'. Een gigantisch karwei, ook al zijn we nog zo goed voorzien van computers.

Diakonie op de synode

Zitten er ook diakenen op de synode? Antwoord: als regel niet, maar als ze wel worden afgevaardigd (omdat er bijv. niet voldoende ouderlingen in die regio beschikbaar zijn), krijgen ze een zogeheten keurstem. We raken hier een oud punt: de diakenen maken volgens de kerkorde geen deel uit van de kerkenraad, maar de belijdenis van de kerk zegt daar iets anders over (art. 30 NGB). Het zou misschien toch eens de moeite waard zijn om hier één lijn in te trekken. Maar intussen hoeven we ons ook weer niet teveel zorgen te maken dat we de diakenen het lidmaatschap van de synode ontfangen. In de eerste plaats bewijst de aanwezigheid van br. Markerink uit Maastricht (hij kwam vliegend naar Eelde-Zuidhorn...) dat hij – in zijn ambt als diaken – een wettige plaats in de algemene kerkvergadering inneemt, met keurstem. Maar er was nog iets opvallends: het eerste rapport dat in bespreking kwam op de synode was dat van het Deputaatschap Diaconale zaken. Met voorrang behandeld. En met veel waardering! Voor elke diaken in de plaatselijke gemeente een goede steun in de rug. Vooral de instelling – enkele jaren geleden al weer – van een Diaconaal Steunpunt blijkt van zeer grote waarde te zijn. Br. J. Lenting verricht daarin zeer gewaardeerde diensten.

Het verleden vandaag

Wat doet de kerk met haar verleden vandaag? Bewaren, met een mooi woord 'archiveren', dat wil dus zeggen de documenten ordelijk bewaren, zodat je er ooit weer vlot bij kunt. Dat verleden van de kerk is van groot belang voor van-

daag - en voor de toekomst. En hier praat nu niet even een kerk-historicus die dit natuurlijk niet kan missen. Dit is gewoon het standpunt van alle gereformeerde gelovigen die weet hebben van de geschiedenis van de kerk. Die geschiedenis van de bewijzen van Gods gunst en genade. Ook de geschiedenis waarin de rol van mensen soms 'op peil' was, maar soms ook duidelijk 'beneden peil'. Maar hoe dat ook was, een kerk die haar oude papieren verbrandt, is onverstandig, onwijs, zoals de Spreuken van Salomo dat aangeven. Nu hebben onze kerken al een jaar of tien het Archief- en Documentatiecentrum (ADC) te Kampen. In een gebouw tegenover de Theologische Universiteit, aan de Broederweg. Daar vindt u een enorme collectie documenten die allemaal (moeten) worden geïnventariseerd! Met de 4000 brieven van en aan prof. dr. K. Schilder is men maandenlang bezig geweest – en het mag duidelijk zijn: zonder kennis van zijn briefwisseling is een biografie van Schilder niet in balans. Dus bewaart het ADC veel, heel veel. Ook bijvoorbeeld de documenten van organisaties als het GPV, de Mannen- en Vrouwenbond, de kweekscholen van Enschede, Amersfoort, Groningen en Zwolle. En daarnaast van veel personen die in het kerkelijk leven een min of meer belangrijke rol hebben gespeeld.

En waarom komt dit allemaal op de synode? Omdat de kerken deze taak gezamenlijk uitoefenen. En een centraal adres is vervolgens weer van belang voor alle onderzoekers (wetenschappers of amateurs) uit binnen- of buitenland. Een bijzonder belang heeft onze TU bij het ADC. Want tot slot een nieuwtje: er wordt nu al hard gewerkt aan de herdenking van 150 jaar Theologische School – Hogeschool – Universiteit in Kampen. Voor 2004 staat die op de rol.